

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

з дисципліни

«ПОЛІТОЛОГІЯ КОНФЛІКТОЛОГІЯ»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

спеціальності *B10 Філософія*.

денної форми навчання

ЧЕРКАСИ - 2025

УДК 32-027.21:316.48 (07) *Затверджено Вченою радою ФГТ,
М 54 протокол № ____ від _____ 2025 р.,
згідно з рішенням кафедри філософських, політичних
і психологічних студій,
протокол № 4 від 21 листопада 2025 р.*

Упорядники Лисенко О.М., к.політ.н., доц.

Рецензент Бойко А.І., д.філос.н., проф.

М 54 Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Політологія Конфліктологія» для здобувачів освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності В10 Філософія, денної форми навчання [Електронний ресурс] / [упоряд. О.М. Лисенко]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 2025. 72 с. Назва з титульного екрана.

Матеріал навчального видання систематизовано відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Політологія Конфліктологія». Висвітлено теми, які є базовими для опанування курсу. Кожна тема включає мету та завдання, план семінарського заняття, контрольні питання, навчальні завдання, перелік тем рефератів та презентаційних робіт.

Для здобувачів освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності В10 Філософія.

УДК 32-027.21:316.48 (07)

Виробничо-практичне електронне видання
комбінованого використання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

з дисципліни «Політологія Конфліктологія»
для здобувачів освітнього ступеня
«бакалавр» спеціальності
В10 Філософія

Упорядник:
Лисенко Олександр Миколайович

В авторській редакції

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	8
Змістовний модуль 1. ПОЛІТОЛОГІЯ.....	8
Семінар № 1. Політологія як наука: предмет, структура, методи.....	8
Семінар № 2. Політична влада, легітимність та політичні режими.....	1 3
Семінар № 3. Політичні системи, громадянське суспільство та політична участь.....	1 8
Семінар № 4. Ідеології, міжнародні відносини та місце України у глобальних політичних процесах.....	2 3
Змістовний модуль 2. КОНФЛІКТОЛОГІЯ.....	2 8
Семінар № 5. Теоретико-методологічні підходи до аналізу політичних конфліктів.....	2 8
Семінар № 6. Причини, класифікація та динаміка розвитку політичних конфліктів.....	3 3
Семінар № 7. Етнополітичні, релігійні та трансформаційні конфлікти: світовий і український досвід.....	3 8
Семінар № 8. Міжнародні організації, переговорний процес і гібридні війни як виклики сучасній безпеці.....	4 3
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	4 8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ПОЛІТОЛОГІЯ	4 8
Тема 1. Політологія як наука, її предмет, структура та методи дослідження....	4 8
Тема 2. Політична влада і легітимність у сучасних концепціях.....	4 9
Тема 3. Держава як політичний інститут та різновиди політичних режимів....	5 0
Тема 4. Політичні системи та їхні структурні елементи.....	5 1
Тема 5. Громадянське суспільство і політична участь у демократичному розвитку.....	5 2
...	2

Тема 6. Політичні ідеології та їхня роль у формуванні суспільно-політичних процесів.....	5 4
Тема 7. Міжнародні відносини та глобальні політичні процеси.....	5 6
Тема 8. Україна у світовій політиці та сучасних інтеграційних процесах.....	5 8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. КОНФЛІКТОЛОГІЯ	6 0
Тема 9. Політичний конфлікт як предмет наукового аналізу.....	6 0
Тема 10. Класифікація політичних конфліктів та особливості їхнього перебігу.....	6 2
Тема 11. Причини виникнення політичних конфліктів і динаміка їхнього розвитку.....	6 4
Тема 12. Етнополітичні та релігійні конфлікти у сучасному світі.....	6 6
Тема 13. Політичні конфлікти в умовах трансформації суспільства.....	6 7
Тема 14. Міжнародні організації у врегулюванні політичних конфліктів.....	6 8
Тема 15. Переговорний процес, медіація і ненасильницькі стратегії вирішення політичних конфліктів.....	6 9
Тема 16. Гібридні війни як феномен сучасної політики і загроза глобальній безпеці.....	7 0
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА, ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	7 1

ВСТУП

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Функції семінару: пізнавальна; виховна; контрольна; комунікативна.

Семінари покликані: активізувати творчі можливості студентів; допомогти розкрити здібності студентів до самостійної роботи; надати студентам підтримку (у формі знань і навичок) в складному, динамічному суспільстві; сприяти розвитку демократичних норм у спілкуванні.

Семінари сприяють: розумінню (допомагають студентам консолідувати й посилити їх розуміння предмета); критичному мисленню (допомагають студентам розвинути їх здібності мислити критично й аналітично); індивідуальному росту (допомагають студентам розвиватися як індивідам); розвитку комунікативних навичок (допомагають студентам засвоїти, як слід ефективно спілкуватися один з одним); розвитку навичок групової роботи (допомагають студентам засвоїти, як слід працювати в команді); самокерівництву у вивченні предмета (допомагають студентам поступово прогресувати у відповідальності за результати навчання).

Мета семінарських занять – поглиблення та закріплення знань, отриманих на лекціях і під час самостійного вивчення окремих тем курсу. Як правило, на семінар виносяться питання, які розглядаються як у традиційній формі, так і у вигляді дискусії, розгорнутої бесіди, конференції, «круглого столу», особливо якщо обговорюються проблемні питання.

Опитування студентів на семінарі проходить як за бажанням студента, так і за викликом викладача. Крім основних виступів студентів на семінарі, викладач оцінює також істотні доповнення до викладеної проблеми. На семінарських заняттях можуть обговорюватися повідомлення, доповіді та реферати. У кінці заняття викладач підводить підсумки роботи, оцінює виступи і доповнення кожного студента, акцентуючи увагу на найбільш вдалих відповідях, недоліках у висвітленні теми. Крім цього, студенти отримують завдання щодо підготовки до наступного семінарського заняття.

Семінарські заняття з курсу «Політологія Конфліктологія» надають студентам можливість поглибленого вивчення навчального матеріалу і сприяють закріпленню знань, отриманих на лекційних заняттях або ж у процесі самостійної роботи.

Під час проведення семінарських занять з курсу «Політологія та конфліктологія» можуть бути використані такі форми контролю навчальної діяльності студентів як:

- індивідуальне та фронтальне опитування;
- обговорення студентських рефератів, презентацій та наукових доповідей;

- письмовий контроль у вигляді відповідей на запитання, виконання індивідуальних та тестових завдань; контрольних робіт;
- проведення науково-практичних конференцій та «круглих столів», студентських олімпіад тощо.

На семінарському занятті студент повинен:

- виявляти уміння вироблення навичок логічного мислення через свідоме засвоєння прочитаного наукового матеріалу, усвідомлення змісту спеціальних визначень, понять, положень, що в свою чергу забезпечує термінологічну обізнаність студента;
- здійснювати критичний аналіз матеріалу, викладеного в опрацьованих джерелах з певної проблематики;
- складати тези або розгорнутий план виступу з усіх питань семінарського заняття;
- мати власну точку зору стосовно досліджуваної проблеми чи соціального явища, уміти грамотно її висловлювати та підтверджувати фактичними матеріалами.

Самостійна робота – це форма навчальної діяльності, при якій студент опановує теоретичні положення навчальної дисципліни та виробляє вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального опрацювання рекомендованих джерел, виконання завдань та аналізу навчальних матеріалів.

Функції самостійної роботи: пізнавальна; розвивальна; аналітична; організаційна.

Самостійна робота покликана: активізувати інтелектуальні можливості студентів; сприяти формуванню навичок самостійного здобуття знань; підтримати студентів у розвитку здатності орієнтуватися у складному інформаційному середовищі; забезпечити умови для поглибленого вивчення теоретичних і практичних аспектів дисципліни.

Самостійна робота сприяє: усвідомленню навчального матеріалу (допомагає студентам систематизувати та закріпити знання); розвитку критичного мислення (сприяє формуванню здатності аналізувати наукові тексти та їх аргументацію); індивідуальному професійному зростанню (сприяє виробленню навичок наукового пошуку та самоорганізації); розвитку інформаційної грамотності (допомагає засвоїти принципи роботи з джерелами); формуванню самокерівництва у навчанні (сприяє відповідальності за кінцевий результат академічної діяльності).

Мета самостійної роботи – поглиблення, узагальнення та закріплення знань, отриманих на лекціях і під час опрацювання основної й додаткової літератури. Як правило, до самостійного опрацювання виносяться питання, що передбачають уважний аналіз текстів, порівняння теоретичних підходів, виконання індивідуальних завдань, підготовку коротких письмових робіт або аналітичних повідомлень.

Самостійна робота студентів може передбачати: підготовку конспектів і тез до окремих тем; підбір і аналіз нормативних, наукових та аналітичних матеріалів; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань; підготовку

аналітичних довідок, рефератів, есе, презентацій; виконання тренувальних тестових чи практичних завдань. Результати самостійної роботи можуть обговорюватися викладачем під час аудиторних занять, використовуватися для контролю навчальних досягнень або враховуватися в поточному та підсумковому оцінюванні.

Самостійна робота з курсу «Політологія Конфліктологія» забезпечує студентам можливість поглибленого засвоєння основних теоретичних положень, формування аналітичних навичок та розуміння ключових механізмів політичних і соціальних процесів. Вона дозволяє системно поєднати лекційний матеріал, навчальні джерела і власну дослідницьку діяльність.

Під час виконання самостійної роботи студент повинен:

- виявляти уміння логічного та системного мислення через свідоме опрацювання рекомендованих джерел, засвоєння змісту спеціальних понять, категорій та положень, що забезпечує термінологічну грамотність;
- здійснювати критичний аналіз опрацьованої літератури та робити аргументовані висновки;
- складати тези, аналітичні нотатки або структуровані плани за визначеними темами;
- мати власну позицію щодо досліджуваної проблематики, уміти грамотно її формулювати та підтверджувати фактичними даними або науковими аргументами.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1. ПОЛІТОЛОГІЯ

СЕМІНАР № 1

ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК НАУКА: ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА, МЕТОДИ

Мета: дослідити еволюцію та зрозуміти сутність політики, її основні функції та роль у сучасному суспільстві.

Завдання: проаналізувати та обговорити ключові аспекти політики, її вплив на різні сфери життя суспільства та взаємозв'язок з іншими соціальними інститутами.

План:

1. Визначення поняття "політика" та її основні характеристики.
2. Історичний розвиток уявлень про політику.
3. Суб'єкти та об'єкти політики.
4. Структура політики та її основні елементи.
5. Функції політики в сучасному суспільстві.
6. Взаємозв'язок політики з іншими сферами суспільного життя.
7. Політика як мистецтво управління державою.
8. Роль політики у вирішенні глобальних проблем сучасності.
9. Політика та мораль: етичні аспекти політичної діяльності.
10. Вплив інформаційних технологій на сучасну політику.
11. Політична культура та її значення для розвитку суспільства.
12. Перспективи розвитку політики в умовах глобалізації.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "політика".
2. Які основні функції виконує політика в сучасному суспільстві ?
3. Назвіть головних суб'єктів політики.
4. Як взаємопов'язані політика та економіка ?
5. Яку роль відіграє політика у вирішенні соціальних конфліктів ?
6. Опишіть структуру політики.
7. Як змінилося розуміння політики з античних часів до сьогодення ?
8. Яке значення має політична культура для розвитку демократії ?
9. Назвіть основні етичні проблеми в політиці.
10. Як впливають ЗМІ на сучасну політику ?
11. Що таке політична соціалізація ?
12. Які глобальні проблеми вирішує сучасна політика ?
13. Як пов'язані політика та право ?
14. Що таке політичний плюралізм і яке його значення ?
15. Як впливає глобалізація на розвиток сучасної політики ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У місті N виникла суперечка між місцевою владою та громадою щодо будівництва нового заводу. Влада наполягає на економічних вигодах, а громада занепокоєна екологічними наслідками. Проаналізуйте ситуацію з точки зору функцій політики та запропонуйте можливі шляхи вирішення конфлікту.

Завдання 2. Після виборів у країні X до влади прийшла нова політична сила, яка пообіцяла радикальні реформи. Однак через півроку рейтинг довіри до уряду різко впав. Визначте можливі причини такої ситуації та запропонуйте стратегію відновлення довіри громадян.

Завдання 3. Міжнародна організація запропонувала країні Y значні інвестиції за умови проведення певних політичних реформ. Уряд країни вагається, побоюючись втратити частину суверенітету. Проаналізуйте ситуацію з точки зору взаємодії внутрішньої та зовнішньої політики.

Завдання 4. У країні Z виник конфлікт між двома етнічними групами. Центральна влада намагається знайти компроміс, але ситуація загострюється. Запропонуйте політичні механізми вирішення цього конфлікту, враховуючи функції політики в багатонаціональному суспільстві.

Завдання 5. Група активістів у країні A організувала масштабну онлайн-кампанію проти нового закону, який, на їхню думку, обмежує громадянські свободи. Влада звинувачує активістів у поширенні дезінформації. Проаналізуйте роль сучасних технологій у політичних процесах та запропонуйте шляхи конструктивного діалогу між владою та громадянським суспільством.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Еволюція поняття "політика" в історії політичної думки.
2. Роль політики у формуванні громадянського суспільства.
3. Вплив глобалізації на трансформацію функцій політики.
4. Політика та мораль: проблеми співвідношення в сучасному світі.
5. Інформаційні технології як інструмент політичного впливу.
6. Політика як механізм врегулювання соціальних конфліктів.
7. Екологічна політика: сучасні виклики та перспективи розвитку.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Політика – це:
 - a) мистецтво управління державою;
 - b) боротьба за особисті інтереси;
 - c) економічна діяльність держави;
 - d) соціальна робота.
2. Хто вперше ввів у науковий обіг термін "політика" ?
 - a) Аристотель;
 - b) Платон;
 - c) Макіавеллі;
 - d) Вебер.
3. Головною функцією політики є:

- a) управління суспільством та регулювання суспільних відносин;
- b) розвиток економіки;
- c) соціальний захист населення;
- d) культурний розвиток.

4. Суб'єктами політики є:

- a) всі перераховані варіанти;
- b) політичні партії;
- c) громадські організації;
- d) держава.

5. Як співвідносяться політика та економіка ?

- a) взаємно впливають одна на одну;
- b) політика повністю визначає економіку;
- c) економіка не залежить від політики;
- d) вони не пов'язані між собою.

6. Політична культура – це:

- a) система політичних цінностей, знань та поведінкових моделей;
- b) освіченість політиків;
- c) політична активність громадян;
- d) політичні традиції.

7. Основним методом вирішення соціальних конфліктів у політиці є:

- a) компроміс;
- b) силове придушення;
- c) ігнорування;
- d) економічні санкції.

8. До структури політики НЕ входить:

- a) релігійні організації;
- b) політичні інститути;
- c) політичні відносини;
- d) політична свідомість.

9. Сучасне розуміння політики передбачає:

- a) плюралізм інтересів та думок;
- b) єдину державну ідеологію;
- c) домінування однієї партії;
- d) відсутність опозиції.

10. Яку роль відіграють ЗМІ в сучасній політиці ?

- a) формують громадську думку;
- b) не впливають на політику;
- c) виконують лише розважальну функцію;
- d) займаються тільки рекламою.

11. Політична соціалізація – це:

- a) процес засвоєння індивідом політичних норм і цінностей;
- b) участь у виборах;
- c) членство в партії;
- d) політична освіта.

12. Глобальні проблеми сучасної політики включають:

- a) екологічні загрози, тероризм, бідність;
- b) тільки економічні проблеми;
- c) тільки військові конфлікти;
- d) тільки екологічні проблеми.

13. Зв'язок політики і права проявляється в:

- a) законодавчому регулюванні політичної діяльності;
- b) відсутності правового регулювання політики;
- c) повній незалежності права від політики;
- d) домінуванні політики над правом.

14. Політичний плюралізм означає:

- a) існування різних політичних поглядів та організацій;
- b) наявність лише двох партій;
- c) відсутність опозиції;
- d) домінування однієї ідеології.

15. Вплив глобалізації на політику проявляється в:

- a) посиленні взаємозалежності держав;
- b) послабленні міжнародних зв'язків;
- c) ізоляції держав;
- d) посиленні автократії.

16. Хто є носієм суверенітету в демократичній державі ?

- a) народ;
- b) президент;
- c) парламент;
- d) уряд.

17. Яка форма політичної участі є найбільш поширеною ?

- a) участь у виборах;
- b) членство в партії;
- c) участь у демонстраціях;
- d) політичне лідерство.

18. Що є основою легітимності політичної влади ?

- a) довіра народу;
- b) військова сила;
- c) економічний потенціал;
- d) міжнародне визнання.

19. Яка з функцій НЕ властива політиці ?

- a) релігійна;
- b) управлінська;
- c) інтеграційна;
- d) регулятивна.

20. Політична модернізація – це:

- a) процес переходу до сучасних форм політичної організації;
- b) технічне оновлення державного апарату;
- c) зміна політичного лідера;
- d) реформа виборчої системи.

Рекомендована література: *1, 3, 5, 7, 8, 10, 14*

СЕМІНАР № 2

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА, ЛЕГІТИМНІСТЬ ТА ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ

Мета: сформуванати комплексне розуміння сутності політичної влади, її природи, механізмів легітимації та критеріїв ефективності в сучасному суспільстві.

Завдання: проаналізувати концепції політичної влади, дослідити джерела її легітимності та визначити фактори, що впливають на ефективність здійснення влади в різних політичних системах.

План:

1. Поняття та сутність політичної влади.
2. Основні теорії походження влади.
3. Структура та функції політичної влади.
4. Джерела та ресурси політичної влади.
5. Легітимність влади: поняття та типологія.
6. Механізми легітимації політичної влади.
7. Криза легітимності: причини та наслідки.
8. Ефективність політичної влади: критерії та показники.
9. Співвідношення легітимності та ефективності влади.
10. Форми здійснення політичної влади в сучасному світі.
11. Проблема розподілу влади в демократичних системах.
12. Трансформація політичної влади в умовах глобалізації.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "політична влада".
2. Які основні ознаки політичної влади ?
3. Назвіть ключові теорії походження влади.
4. Що таке легітимність влади ?
5. Які типи легітимності виділяв Макс Вебер ?
6. Як співвідносяться поняття "легітимність" та "легальність" влади ?
7. Які фактори впливають на ефективність політичної влади ?
8. Що таке криза легітимності і які її можливі наслідки ?
9. Як пов'язані легітимність та ефективність влади ?
10. Назвіть основні ресурси політичної влади.
11. Що таке поділ влади і яке його значення для демократії ?
12. Які існують форми здійснення політичної влади ?
13. Як глобалізація впливає на трансформацію політичної влади ?
14. Що таке "м'яка сила" у контексті політичної влади ?
15. Яку роль відіграють ЗМІ у легітимації політичної влади ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні А після років авторитарного правління відбулися демократичні вибори. Нова влада зіткнулася з проблемою низької довіри

громадян до державних інститутів. Проаналізуйте ситуацію та запропонуйте стратегії підвищення легітимності нової влади.

Завдання 2. Уряд країни В запровадив непопулярні економічні реформи, що викликало масові протести. Влада стверджує, що ці заходи необхідні для довгострокового розвитку країни. Оцініть ситуацію з точки зору балансу між ефективністю та легітимністю влади.

Завдання 3. У країні С виникла політична криза через конфлікт між президентом та парламентом щодо розподілу повноважень. Обидві сторони звинувачують одна одну у перевищенні влади. Проаналізуйте ситуацію та запропонуйте можливі шляхи вирішення конфлікту.

Завдання 4. Мер міста D ініціював масштабний проект реконструкції центру міста, який викликав неоднозначну реакцію громади. Частина жителів підтримує проект, інші виступають проти. Розгляньте ситуацію з точки зору легітимності та ефективності місцевої влади.

Завдання 5. У країні E набирає популярності політичний рух, який пропагує ідеї прямої демократії та децентралізації влади. Проаналізуйте потенційні наслідки реалізації цих ідей для політичної системи країни та ефективності управління.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Еволюція концепцій політичної влади в історії політичної думки.
2. Харизматичне лідерство як джерело легітимності влади: переваги та ризики.
3. Вплив інформаційних технологій на трансформацію політичної влади в XXI столітті.
4. Проблема легітимності влади в перехідних суспільствах.
5. Ефективність політичної влади: критерії оцінки та методи вимірювання.
6. Співвідношення державної влади та громадянського суспільства в сучасних демократіях.
7. Феномен "м'якої сили" у міжнародній політиці: природа та механізми реалізації.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Політична влада – це:
 - a) здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на політичну діяльність людей;
 - b) економічний вплив на суспільство;
 - c) культурний вплив на маси;
 - d) соціальний контроль.
2. До основних ознак політичної влади НЕ належить:
 - a) релігійна приналежність;
 - b) верховенство;
 - c) публічність;
 - d) легальність.

3. Легітимність влади – це:

- a) визнання правомірності влади суспільством;
- b) законність влади;
- c) сила влади;
- d) тривалість правління.

4. Який тип легітимності за М. Вебером базується на вірі в особливі якості лідера ?

- a) харизматичний;
- b) традиційний;
- c) раціонально-легальний;
- d) демократичний.

5. Легальність влади означає:

- a) юридичне закріплення її повноважень;
- b) підтримку населення;
- c) міжнародне визнання;
- d) економічну ефективність.

6. Ресурсами політичної влади є:

- a) всі перераховані варіанти;
- b) економічні;
- c) силові;
- d) інформаційні.

7. Принцип поділу влади передбачає:

- a) розподіл на законодавчу, виконавчу та судову гілки;
- b) поділ на федеральну і регіональну;
- c) поділ на державну і муніципальну;
- d) поділ на цивільну і військову.

8. Криза легітимності влади проявляється у:

- a) втраті довіри населення до влади;
- b) економічній кризі;
- c) зміні політичного режиму;
- d) міжнародній ізоляції.

9. "М'яка сила" у політиці – це:

- a) здатність досягати цілей через привабливість, а не примус;
- b) військова міць;
- c) економічні санкції;
- d) дипломатичний тиск.

10. Ефективність політичної влади визначається:

- a) здатністю досягати поставлених цілей;
- b) тривалістю існування;
- c) кількістю ресурсів;

d) міжнародним визнанням.

11. Теорія божественного походження влади стверджує, що:

- a) влада походить від Бога;
- b) влада походить від народу;
- c) влада походить від сили;
- d) влада походить від закону.

12. Яка форма здійснення політичної влади характерна для демократії ?

- a) представницька;
- b) авторитарна;
- c) теократична;
- d) олігархічна.

13. Вплив глобалізації на політичну владу проявляється у:

- a) обмеженні державного суверенітету;
- b) посиленні державної влади;
- c) ізоляції держав;
- d) скасуванні міжнародного права.

14. Роль ЗМІ у легітимації влади полягає у:

- a) формуванні громадської думки на користь влади;
- b) прямому управлінні державою;
- c) економічному контролі;
- d) військовому контролі.

15. Який фактор найбільше впливає на легітимність влади ?

- a) підтримка населення;
- b) військова сила;
- c) природні ресурси;
- d) географічне положення.

16. До форм здійснення політичної влади НЕ належить:

- a) економічна діяльність;
- b) панування;
- c) керівництво;
- d) управління.

17. Традиційна легітимність базується на:

- a) освячених часом традиціях;
- b) особистих якостях лідера;
- c) демократичних виборах;
- d) силі закону.

18. Що є основою раціонально-легальної легітимності за М. Вебером ?

- a) віра в законність існуючого порядку;
- b) віра в особливі якості лідера;

- c) віра в традиції;
- d) віра в силу.

19. Яке твердження щодо політичної влади є правильним ?

- a) влада завжди має публічний характер;
- b) влада завжди є нелегітимною;
- c) влада не потребує ресурсів;
- d) влада не може бути ефективною.

20. Делегітимація влади – це:

- a) втрата владою підтримки населення;
- b) посилення влади;
- c) демократизація влади;
- d) модернізація влади.

Рекомендована література: *1; 3; 7; 9; 12; 13; 17.*

СЕМІНАР № 3

ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ

Мета: сформуванати комплексне розуміння сутності, типології та особливостей функціонування різних політичних режимів, а також навички їх порівняльного аналізу.

Завдання: провести порівняльний аналіз основних типів політичних режимів, дослідити їх характерні риси, переваги та недоліки, а також розглянути фактори, що впливають на формування та трансформацію політичних режимів у сучасному світі.

План:

1. Поняття та сутність політичного режиму.
2. Типологія політичних режимів
3. Демократичний політичний режим: ознаки та різновиди
4. Авторитарний політичний режим: характеристики та форми
5. Тоталітарний політичний режим: особливості та історичні приклади
6. Гібридні політичні режими: концепція та сучасні прояви
7. Фактори формування та трансформації політичних режимів
8. Політичні інститути та їх функціонування в різних режимах
9. Роль громадянського суспільства в різних політичних режимах
10. Економічні системи та їх взаємозв'язок з політичними режимами
11. Зовнішньополітичні аспекти функціонування політичних режимів
12. Тенденції розвитку політичних режимів у ХХІ столітті

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "політичний режим".
2. Які основні типи політичних режимів ви знаєте ?
3. Назвіть ключові ознаки демократичного політичного режиму.
4. Чим відрізняється авторитарний режим від тоталітарного ?
5. Що таке "гібридний режим" і які його особливості ?
6. Які фактори впливають на формування політичного режиму в країні ?
7. Як функціонують політичні партії в різних типах режимів ?
8. Яка роль виборів у демократичних та недемократичних режимах ?
9. Що таке "дефектна демократія" ?
10. Як співвідносяться політичний режим та форма правління ?
11. Які економічні системи характерні для різних політичних режимів ?
12. Як впливає глобалізація на трансформацію політичних режимів ?
13. Що таке "транзит демократії" і які його основні етапи ?
14. Як змінюється роль громадянського суспільства при зміні політичного режиму ?
15. Які сучасні виклики стоять перед демократичними режимами ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. Країна А після десятиліть авторитарного правління розпочала процес демократизації. Проте старі еліти зберігають значний вплив, а громадянське суспільство слабе. Проаналізуйте виклики, з якими стикається країна, та запропонуйте стратегії для успішного демократичного транзиту.

Завдання 2. У країні В, яка вважалася стабільною демократією, останнім часом спостерігається посилення виконавчої влади та обмеження свободи ЗМІ. Оцініть, чи можна говорити про зміну політичного режиму, та які фактори могли призвести до такої ситуації.

Завдання 3. Країна С має формальні демократичні інститути, але на практиці влада сконцентрована в руках невеликої групи олігархів. Проаналізуйте цей випадок з точки зору концепції гібридних режимів та запропонуйте можливі шляхи демократизації.

Завдання 4. У країні D відбулася "кольорова революція", яка привела до влади прозахідних політиків. Однак через кілька років в країні знову посилюються авторитарні тенденції. Розгляньте причини такого розвитку подій та фактори стійкості/нестійкості демократичних перетворень.

Завдання 5. Країна Е є федерацією, де в різних регіонах спостерігаються різні політичні практики: від відносно демократичних до майже авторитарних. Проаналізуйте виклики, які ця ситуація створює для загальнонаціонального політичного режиму, та запропонуйте можливі шляхи гармонізації політичної системи.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Трансформація політичних режимів у країнах Східної Європи після розпаду СРСР: порівняльний аналіз.
2. Особливості функціонування гібридних політичних режимів у сучасному світі.
3. Вплив економічних факторів на стабільність різних типів політичних режимів.
4. Роль політичної культури у формуванні та підтримці демократичного режиму.
5. Авторитарна модернізація: переваги та ризики (на прикладі азійських країн).
6. Трансформація тоталітарних режимів: порівняльний аналіз досвіду різних країн.
7. Виклики демократії в епоху цифрових технологій: нові форми участі та загрози маніпуляції.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Політичний режим – це:
 - a) сукупність методів і способів здійснення політичної влади;
 - b) форма державного устрою;
 - c) тип економічної системи;
 - d) система судочинства.

2. До основних типів політичних режимів НЕ належить:
- a) федеральний;
 - b) демократичний;
 - c) авторитарний;
 - d) тоталітарний.
3. Ключовою ознакою демократичного режиму є:
- a) вільні конкурентні вибори;
 - b) однопартійна система;
 - c) державний контроль ЗМІ;
 - d) централізоване управління.
4. Головна відмінність тоталітарного режиму від авторитарного:
- a) повний контроль держави над усіма сферами життя;
 - b) наявність опозиції;
 - c) ринкова економіка;
 - d) багатопартійність.
5. Гібридний режим характеризується:
- a) поєднанням демократичних і авторитарних рис;
 - b) повною демократією;
 - c) повним тоталітаризмом;
 - d) відсутністю влади.
6. До факторів формування політичного режиму належить:
- a) всі перераховані варіанти;
 - b) історичні традиції;
 - c) політична культура;
 - d) економічний розвиток.
7. У тоталітарному режимі політичні партії:
- a) існує лише одна правляча партія;
 - b) заборонені всі партії;
 - c) існує багатопартійна система;
 - d) дозволені дві партії.
8. "Дефектна демократія" – це:
- a) формальна наявність демократичних інститутів при їх неефективності;
 - b) повна відсутність демократії;
 - c) класична демократія;
 - d) військова диктатура.
9. При демократичному режимі вибори є:
- a) механізмом реальної зміни влади;
 - b) формальною процедурою;
 - c) забороненими;
 - d) призначуваними.

10. Форма правління і політичний режим:

- a) можуть не співпадати;
- b) завжди співпадають;
- c) є тотожними поняттями;
- d) виключають одне одного.

11. Для авторитарного режиму характерна економічна система:

- a) державно-регульована ринкова;
- b) повністю планова;
- c) повністю ліберальна;
- d) відсутність економіки.

12. Транзит демократії – це:

- a) перехід від авторитаризму до демократії;
- b) зміцнення авторитаризму;
- c) встановлення тоталітаризму;
- d) економічна реформа.

13. При демократичному режимі громадянське суспільство:

- a) є активним і незалежним;
- b) повністю контролюється державою;
- c) заборонене;
- d) відсутнє.

14. Вплив глобалізації на політичні режими проявляється у:

- a) поширенні демократичних цінностей;
- b) посиленні тоталітаризму;
- c) ізоляції держав;
- d) забороні демократії.

15. Сучасним викликом для демократичних режимів є:

- a) популізм та радикалізація;
- b) економічне зростання;
- c) розвиток технологій;
- d) міжнародна співпраця.

16. У тоталітарному режимі ЗМІ:

- a) повністю контролюються державою;
- b) є незалежними;
- c) частково контролюються;
- d) належать приватним особам.

17. Ознакою авторитарного режиму є:

- a) обмеження політичних прав при збереженні економічних свобод;
- b) повна свобода;
- c) відсутність держави;

d) пряма демократія.

18. При демократичному режимі опозиція:

- a) легально існує і має політичні права;
- b) заборонена;
- c) існує підпільно;
- d) призначається владою.

19. Характерною рисою гібридного режиму є:

- a) імітація демократичних процедур;
- b) повна демократія;
- c) відсутність виборів;
- d) пряме народовладдя.

20. Лібертарна демократія передбачає:

- a) максимальне обмеження втручання держави;
- b) повний контроль держави;
- c) відсутність прав людини;
- d) заборону приватної власності.

Рекомендована література: *1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.*

ІДЕОЛОГІЇ, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Мета: сформуванати комплексне розуміння сутності, структури та функцій політичних інститутів, а також їх взаємодії та ролі у забезпеченні стабільності та розвитку політичної системи.

Завдання: проаналізувати основні типи політичних інститутів, дослідити їх функції та механізми взаємодії, а також оцінити їх вплив на ефективність функціонування політичної системи в цілому.

План:

1. Поняття та сутність політичних інститутів.
2. Типологія політичних інститутів.
3. Держава як центральний політичний інститут.
4. Парламент: структура, функції та роль у політичній системі.
5. Інститут президентства та його особливості в різних політичних системах.
6. Уряд та система виконавчої влади.
7. Судова влада як політичний інститут.
8. Політичні партії та партійні системи.
9. Виборчі системи та їх вплив на політичний процес.
10. Громадянське суспільство та його інститути.
11. Засоби масової інформації як політичний інститут.
12. Взаємодія політичних інститутів та їх вплив на стабільність політичної системи.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "політичний інститут".
2. Які основні функції виконують політичні інститути ?
3. Назвіть ключові ознаки держави як політичного інституту.
4. Які типи парламентів ви знаєте ?
5. У чому полягає різниця між президентською та парламентською формами правління ?
6. Які функції виконує уряд у політичній системі ?
7. Яка роль судової влади у забезпеченні балансу політичної системи ?
8. Що таке партійна система і які її основні типи ?
9. Як виборча система впливає на формування політичних інститутів ?
10. Які інститути входять до структури громадянського суспільства ?
11. Яку роль відіграють ЗМІ у функціонуванні політичної системи ?
12. Що таке система стримувань і противаг ?
13. Як взаємодіють формальні та неформальні політичні інститути ?
14. Які фактори впливають на ефективність політичних інститутів ?
15. Як глобалізація впливає на трансформацію політичних інститутів ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні А після конституційної реформи було змінено форму правління з президентської на парламентсько-президентську. Проаналізуйте, як ця зміна може вплинути на баланс влади та ефективність політичної системи.

Завдання 2. У країні В існує двопартійна система, але останнім часом зростає популярність третьої партії. Розгляньте можливі наслідки цієї ситуації для політичної системи та функціонування парламенту.

Завдання 3. Країна С зіткнулася з проблемою низької явки виборців на виборах. Уряд розглядає можливість запровадження обов'язкового голосування. Проаналізуйте потенційні переваги та недоліки такого рішення для політичної системи.

Завдання 4. У країні D виник конфлікт між президентом та парламентом щодо призначення суддів Верховного суду. Оцініть цю ситуацію з точки зору принципу поділу влади та запропонуйте можливі шляхи вирішення конфлікту.

Завдання 5. Країна Е проводить децентралізацію влади, передаючи більше повноважень місцевим органам самоврядування. Проаналізуйте, як ця реформа може вплинути на ефективність політичних інститутів та функціонування політичної системи в цілому.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Еволюція інституту президентства: порівняльний аналіз різних країн.
2. Трансформація партійних систем у сучасному світі: тенденції та виклики.
3. Роль конституційних судів у забезпеченні стабільності політичної системи.
4. Вплив виборчих систем на формування політичних інститутів: порівняльний аналіз.
5. Інститути громадянського суспільства та їх взаємодія з державою в демократичних системах.
6. Трансформація політичних інститутів під впливом цифровізації та нових технологій.
7. Неформальні політичні інститути та їх роль у функціонуванні політичної системи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Яке з перелічених прав НЕ належить до соціально-економічних прав ?
 - a) Право на працю
 - b) Право на освіту
 - c) Право на свободу слова
 - d) Право на соціальний захист
2. Який документ є основним джерелом гарантій соціально-економічних прав в Україні ?
 - a) Кодекс законів про працю
 - b) Конституція України
 - c) Цивільний кодекс України

d) Закон України "Про соціальний захист населення"

3. Яка мінімальна тривалість щорічної відпустки встановлена законодавством України ?

- a) 14 календарних днів
- b) 24 календарні дні
- c) 28 календарних днів
- d) 30 календарних днів

4. Який орган встановлює розмір мінімальної заробітної плати в Україні ?

- a) Кабінет Міністрів України
- b) Верховна Рада України
- c) Президент України
- d) Національний банк України

5. Яка система пенсійного забезпечення передбачена законодавством України ?

- a) Однорівнева
- b) Дворівнева
- c) Трирівнева
- d) Чотирирівнева

6. Що таке "солідарна система" у контексті пенсійного забезпечення ?

- a) Система, де працюючі громадяни фінансують виплати пенсіонерам
- b) Система, де кожен громадянин накопичує кошти на власну пенсію
- c) Система, де держава повністю фінансує пенсійні виплати
- d) Система, де пенсії виплачуються з прибутку державних підприємств

7. Яке з наведених тверджень щодо медичної реформи в Україні є правильним ?

- a) Усі медичні послуги стали безкоштовними
- b) Запроваджено систему сімейних лікарів
- c) Скасовано систему обов'язкового медичного страхування
- d) Заборонено приватну медичну практику

8. Яке з наведених прав НЕ гарантується статтею 53 Конституції України ?

- a) Право на безоплатну вищу освіту
- b) Право на безоплатну дошкільну освіту
- c) Право на безоплатну повну загальну середню освіту
- d) Право на безоплатну професійно-технічну освіту

9. Яка форма навчання НЕ передбачена законодавством України про освіту ?

- a) Очна (денна)
- b) Заочна
- c) Дистанційна
- d) Екстернатна

10. Яке з наведених тверджень щодо права на житло в Україні є правильним ?
- a) Держава забезпечує безкоштовним житлом усіх громадян
 - b) Існують державні програми пільгового кредитування для придбання житла
 - c) Заборонено приватну власність на житло
 - d) Іноземці не мають права купувати житло в Україні
11. Яке обмеження щодо підприємницької діяльності встановлено для державних службовців ?
- a) Повна заборона займатися підприємницькою діяльністю
 - b) Заборона займатися підприємницькою діяльністю у робочий час
 - c) Обмеження на участь у управлінні комерційними організаціями
 - d) Заборона на володіння акціями підприємств
12. Який документ визначає основні засади регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності ?
- a) Господарський кодекс України
 - b) Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"
 - c) Закон України "Про підприємництво"
 - d) Цивільний кодекс України
13. Яке з наведених прав НЕ належить до трудових прав згідно з законодавством України ?
- a) Право на відпустку
 - b) Право на страйк
 - c) Право на професійне навчання
 - d) Право на приватну власність
14. Яка організація відіграє ключову роль у встановленні міжнародних стандартів праці ?
- a) Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ)
 - b) Міжнародна організація праці (МОП)
 - c) Організація Об'єднаних Націй (ООН)
 - d) Світова організація торгівлі (СОТ)
15. Яке з наведених тверджень щодо профспілок в Україні є правильним ?
- a) Членство у профспілках є обов'язковим для всіх працівників
 - b) Профспілки мають право на ведення колективних переговорів
 - c) Створення профспілок дозволено лише на державних підприємствах
 - d) Профспілки не мають права на проведення страйків
16. Який документ визначає основні напрями співпраці між Україною та ЄС у соціально-економічній сфері ?

- a) Угода про асоціацію між Україною та ЄС
- b) Договір про вступ України до ЄС
- c) Угода про створення зони вільної торгівлі
- d) Меморандум про взаєморозуміння з МВФ

17. Яке з наведених тверджень щодо права на підприємницьку діяльність в Україні є правильним ?

- a) Підприємницька діяльність дозволена лише громадянам України
- b) Для започаткування підприємницької діяльності необхідно отримати ліцензію
- c) Підприємницька діяльність може здійснюватися як з створенням, так і без створення юридичної особи
- d) Підприємницька діяльність заборонена для осіб молодше 21 року

18. Яке з наведених прав НЕ належить до економічних прав згідно з Конституцією України ?

- a) Право на підприємницьку діяльність
- b) Право на працю
- c) Право на страйк
- d) Право приватної власності

19. Який орган здійснює нагляд за додержанням законодавства про працю в Україні ?

- a) Міністерство соціальної політики України
- b) Державна служба України з питань праці
- c) Національна служба посередництва і примирення
- d) Федерація профспілок України

20. Яке з наведених тверджень щодо права на освіту в Україні є правильним ?

- a) Вища освіта є обов'язковою для всіх громадян
- b) Приватні навчальні заклади заборонені законодавством
- c) Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти
- d) Іноземці не мають права на отримання освіти в Україні

Рекомендована література: 1; 3; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Змістовий модуль 2. КОНФЛІКТОЛОГІЯ

СЕМІНАР № 5

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ.

Мета: формувати комплексне розуміння концепцій громадянського суспільства та правової держави, їх взаємозв'язку та ролі у розвитку демократичних політичних систем.

Завдання: проаналізувати сутність, структуру та функції громадянського суспільства та правової держави, дослідити їх взаємодію та вплив на політичні процеси, а також оцінити виклики та перспективи їх розвитку в сучасному світі.

План:

1. Поняття та сутність громадянського суспільства.
2. Історичний розвиток концепції громадянського суспільства.
3. Структура та інститути громадянського суспільства.
4. Функції громадянського суспільства в сучасній демократії.
5. Поняття та ознаки правової держави.
6. Принципи правової держави та механізми їх реалізації.
7. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави.
8. Роль громадянського суспільства у формуванні правової держави.
9. Громадянська активність та політична участь.
10. Правова культура та правосвідомість як основи громадянського суспільства.
11. Виклики розвитку громадянського суспільства та правової держави в умовах глобалізації.
12. Перспективи розвитку громадянського суспільства та правової держави в Україні.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "громадянське суспільство".
2. Які основні інститути громадянського суспільства ви знаєте ?
3. Назвіть ключові ознаки правової держави.
4. Яка роль неурядових організацій у громадянському суспільстві ?
5. Що таке принцип верховенства права і як він реалізується ?
6. Як взаємопов'язані громадянське суспільство та демократія ?
7. Які функції виконує громадянське суспільство в сучасній державі ?
8. Що таке правова культура і яке її значення для розвитку громадянського суспільства ?
9. Як громадянське суспільство впливає на формування та реалізацію державної політики ?

10. Які механізми взаємодії між громадянським суспільством та державою ви знаєте ?
11. Що таке соціальний капітал і яка його роль у розвитку громадянського суспільства ?
12. Як цифрові технології впливають на розвиток громадянського суспільства ?
13. Які основні виклики стоять перед громадянським суспільством у XXI столітті ?
14. Як забезпечується незалежність судової влади в правовій державі ?
15. Яка роль ЗМІ у взаємодії громадянського суспільства та держави ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні А уряд запропонував законопроект, який, на думку громадських організацій, обмежує свободу зібрань. Проаналізуйте можливі дії громадянського суспільства в цій ситуації та їх потенційний вплив на прийняття рішень.

Завдання 2. Країна В зіткнулася з проблемою корупції в судовій системі. Розгляньте роль громадянського суспільства у боротьбі з цією проблемою та запропонуйте механізми взаємодії з державою для її вирішення.

Завдання 3. У країні С спостерігається низький рівень політичної участі молоді. Запропонуйте стратегії активізації молодіжних організацій та підвищення громадянської активності молоді.

Завдання 4. Країна D проходить процес децентралізації. Проаналізуйте, як ця реформа може вплинути на розвиток місцевого самоврядування та громадянського суспільства на локальному рівні.

Завдання 5. У країні E виник конфлікт між екологічними організаціями та урядом щодо будівництва нової атомної електростанції. Розгляньте можливі шляхи вирішення цього конфлікту з урахуванням принципів правової держави та громадянського суспільства.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Еволюція концепції громадянського суспільства: від античності до сучасності.
2. Роль громадянського суспільства у процесах демократизації: порівняльний аналіз досвіду різних країн.
3. Правова держава та соціальна держава: проблеми співвідношення та реалізації.
4. Громадянське суспільство в епоху цифрових технологій: нові форми активізму та виклики.
5. Роль громадських організацій у формуванні та реалізації державної політики.
6. Правова культура як фактор розвитку громадянського суспільства та правової держави.

7. Міжнародні неурядові організації та їх вплив на розвиток громадянського суспільства в глобальному масштабі.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Що з перерахованого НЕ є культурним правом ?
 - a) Право на освіту
 - b) Право на участь у культурному житті
 - c) Право на свободу творчості
 - d) Право на працю
2. Який документ є основним джерелом культурних прав в Україні ?
 - a) Закон України "Про культуру"
 - b) Конституція України
 - c) Цивільний кодекс України
 - d) Кримінальний кодекс України
3. Який міжнародний документ закріплює основні культурні права ?
 - a) Загальна декларація прав людини
 - b) Статут ООН
 - c) Гаазька конвенція
 - d) Женевська конвенція
4. Яка організація відіграє ключову роль у захисті культурної спадщини на міжнародному рівні ?
 - a) ООН
 - b) ЮНЕСКО
 - c) ВООЗ
 - d) МОП
5. Що з перерахованого є механізмом захисту культурних прав на національному рівні ?
 - a) Звернення до Європейського суду з прав людини
 - b) Звернення до Конституційного Суду України
 - c) Звернення до ООН
 - d) Звернення до ЮНЕСКО
6. Яке право гарантує можливість здобуття освіти рідною мовою ?
 - a) Право на свободу слова
 - b) Право на освіту
 - c) Право на участь у культурному житті
 - d) Право на свободу віросповідання
7. Що з перерахованого НЕ є складовою права на освіту ?
 - a) Право на безкоштовну початкову освіту

- b) Право на доступ до вищої освіти
 - c) Право на вибір навчального закладу
 - d) Право на безкоштовне харчування у всіх навчальних закладах
8. Який закон регулює питання охорони культурної спадщини в Україні ?
- a) Закон України "Про культуру"
 - b) Закон України "Про охорону культурної спадщини"
 - c) Закон України "Про музеї та музейну справу"
 - d) Закон України "Про бібліотеки і бібліотечну справу"
9. Що з перерахованого є проблемою реалізації культурних прав в Україні ?
- a) Надмірне фінансування культурної сфери
 - b) Недостатнє фінансування культурної сфери
 - c) Заборона на створення культурних установ
 - d) Обмеження доступу до культурних цінностей
10. Яке право гарантує можливість збереження національної ідентичності ?
- a) Право на свободу слова
 - b) Право на освіту
 - c) Право на збереження культурної самобутності
 - d) Право на свободу віросповідання
11. Що з перерахованого є викликом для реалізації культурних прав у багатонаціональному суспільстві ?
- a) Мовне різноманіття
 - b) Культурна однорідність
 - c) Відсутність національних меншин
 - d) Заборона на культурне самовираження
12. Яка стаття Конституції України гарантує право на освіту ?
- a) Стаття 51
 - b) Стаття 52
 - c) Стаття 53
 - d) Стаття 54
13. Що з перерахованого НЕ є культурним правом національних меншин ?
- a) Право на збереження мови
 - b) Право на створення культурних товариств
 - c) Право на окреме адміністративно-територіальне утворення
 - d) Право на збереження традицій
14. Яка організація відповідає за формування державної політики у сфері культури в Україні ?
- a) Міністерство культури та інформаційної політики України

- b) Міністерство освіти і науки України
- c) Верховна Рада України
- d) Кабінет Міністрів України

15. Що з перерахованого є прикладом культурної спадщини ?

- a) Новий торговий центр
- b) Сучасний житловий комплекс
- c) Історичний замок
- d) Автомобільна дорога

16. Яке право гарантує можливість вільно займатися науковою діяльністю ?

- a) Право на освіту
- b) Право на свободу творчості
- c) Право на працю
- d) Право на приватність

17. Що з перерахованого є завданням місцевого самоврядування у сфері культури ?

- a) Формування державної культурної політики
- b) Забезпечення діяльності місцевих закладів культури
- c) Прийняття законів у сфері культури
- d) Представлення України в ЮНЕСКО

18. Яке право захищає можливість вивчати історію свого народу ?

- a) Право на освіту
- b) Право на свободу інформації
- c) Право на збереження культурної самобутності
- d) Право на свободу пересування

19. Що з перерахованого НЕ є культурним правом ?

- a) Право на участь у культурному житті
- b) Право на користування результатами наукового прогресу
- c) Право на свободу творчості
- d) Право на приватну власність

20. Яке право гарантує можливість створювати твори мистецтва ?

- a) Право на освіту
- b) Право на свободу слова
- c) Право на свободу творчості
- d) Право на працю

Рекомендована література: 1; 3; 6; 9; 12; 13; 14; 16; 17.

ПРИЧИНИ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Мета: розвинути розуміння сутності, структури та функцій політичної культури та ідеології, їх взаємозв'язку та впливу на політичні процеси в суспільстві.

Завдання: проаналізувати та оцінити концепції політичної культури та ідеології, дослідити їх типи, компоненти та роль у формуванні політичної свідомості та поведінки, а також оцінити їх вплив на розвиток політичних систем у сучасному світі.

План:

1. Поняття та сутність політичної культури.
2. Структура та функції політичної культури.
3. Типологія політичних культур.
4. Політична соціалізація та її роль у формуванні політичної культури.
5. Поняття та сутність політичної ідеології.
6. Структура та функції політичної ідеології.
7. Основні ідеологічні течії сучасності.
8. Взаємозв'язок політичної культури та ідеології.
9. Вплив політичної культури на функціонування політичної системи.
10. Національні особливості політичних культур.
11. Політична культура еліт та мас.
12. Трансформація політичних культур та ідеологій в умовах глобалізації.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттю "політична культура".
2. Які основні компоненти політичної культури ви знаєте ?
3. Назвіть типи політичних культур за класифікацією Алмонда і Верби.
4. Що таке політична соціалізація і які її основні агенти ?
5. Дайте визначення поняттю "політична ідеологія".
6. Які функції виконує політична ідеологія в суспільстві ?
7. Назвіть основні ідеологічні течії сучасності та їх ключові ідеї.
8. Як політична культура впливає на політичну поведінку громадян ?
9. Що таке політична субкультура ?
10. Як співвідносяться поняття "політична культура" та "політична свідомість" ?
11. Які фактори впливають на формування політичної культури суспільства ?
12. Як глобалізація впливає на трансформацію політичних культур ?
13. Що таке "громадянська культура" і яке її значення для демократії ?
14. Як політична ідеологія впливає на формування державної політики ?
15. Які особливості має політична культура в перехідних суспільствах ?

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні А спостерігається низький рівень політичної участі громадян. Проаналізуйте можливі причини цього явища з точки зору політичної культури та запропонуйте стратегії підвищення громадянської активності.

Завдання 2. В країні В, яка нещодавно перейшла від авторитарного режиму до демократії, зберігаються елементи патерналістської політичної культури. Розгляньте виклики, які це створює для демократизації, та запропонуйте шляхи трансформації політичної культури.

Завдання 3. У країні С виникла популістська партія, яка швидко набирає підтримку, використовуючи суміш ідей з різних ідеологій. Проаналізуйте феномен популізму з точки зору політичної культури та ідеології, оцініть його потенційний вплив на політичну систему.

Завдання 4. Країна Д є багатонаціональною державою з різними політичними субкультурами. Розгляньте виклики, які ця ситуація створює для формування єдиної політичної культури, та запропонуйте можливі шляхи інтеграції різних субкультур.

Завдання 5. У країні Е спостерігається зростання політичної поляризації та радикалізації ідеологічних позицій. Проаналізуйте причини цього явища та його потенційні наслідки для політичної стабільності, запропонуйте можливі шляхи подолання поляризації.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Еволюція концепції політичної культури в політичній науці.
2. Порівняльний аналіз політичних культур демократичних та авторитарних режимів.
3. Роль політичних міфів та символів у формуванні політичної культури.
4. Трансформація ліберальної ідеології в умовах глобалізації.
5. Політична культура молоді: особливості формування та прояву в сучасному світі.
6. Вплив інформаційних технологій на формування політичної культури та ідеологій.
7. Національні моделі політичної культури: порівняльний аналіз на прикладі різних країн.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ:

1. Що таке механізм захисту прав людини ?
 - a) Закон про права людини
 - b) Система органів та процедур для забезпечення прав людини
 - c) Міжнародна конвенція про права людини
 - d) Конституційні норми про права людини
2. Яка інстанція є найвищим судом у системі судоустрою України ?
 - a) Конституційний Суд України
 - b) Верховний Суд
 - c) Вищий антикорупційний суд
 - d) Європейський суд з прав людини

3. Хто призначає суддів в Україні ?
- a) Президент України
 - b) Верховна Рада України
 - c) Вища рада правосуддя
 - d) Міністерство юстиції України
4. Яке право НЕ захищається судовою системою України ?
- a) Право на життя
 - b) Право на свободу слова
 - c) Право на приватну власність
 - d) Усі перелічені права захищаються судовою системою
5. Хто призначає Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсмена) ?
- a) Президент України
 - b) Верховна Рада України
 - c) Кабінет Міністрів України
 - d) Конституційний Суд України
6. Яке з наведених повноважень НЕ належить омбудсмену ?
- a) Прийом скарг від громадян
 - b) Проведення перевірок державних органів
 - c) Винесення обов'язкових до виконання рішень
 - d) Подання щорічної доповіді до Верховної Ради
7. Яка організація НЕ є громадською ?
- a) Українська Гельсінська спілка з прав людини
 - b) Amnesty International
 - c) Міністерство юстиції України
 - d) Харківська правозахисна група
8. Яке право мають громадські організації при захисті прав людини ?
- a) Право приймати закони
 - b) Право проводити моніторинг дотримання прав людини
 - c) Право виносити судові рішення
 - d) Право накладати штрафи на порушників прав людини
9. Яка міжнародна організація має найбільший вплив на захист прав людини в Україні ?
- a) НАТО
 - b) Світовий банк
 - c) Рада Європи
 - d) ОПЕК

10. Що з переліченого є проблемою ефективності механізмів захисту прав людини в Україні ?

- a) Надмірна кількість судів
- b) Недостатня незалежність судової системи
- c) Занадто швидкий розгляд справ
- d) Надмірна кількість громадських організацій

11. Яка інстанція розглядає справи про конституційність законів України ?

- a) Верховний Суд
- b) Конституційний Суд України
- c) Європейський суд з прав людини
- d) Вища рада правосуддя

12. Яке право має омбудсмен при виконанні своїх обов'язків ?

- a) Право видавати закони
- b) Право накладати штрафи
- c) Право на безперешкодний доступ до державних установ
- d) Право звільняти державних службовців

13. Яка форма звернення до омбудсмена є основною ?

- a) Усна скарга
- b) Письмова скарга
- c) Електронна петиція
- d) Публікація у ЗМІ

14. Яке з наведених тверджень щодо діяльності громадських організацій є правильним ?

- a) Вони можуть приймати закони
- b) Вони можуть представляти інтереси громадян у суді
- c) Вони можуть виносити обов'язкові до виконання рішення
- d) Вони можуть накладати штрафи на порушників прав людини

15. Яка організація здійснює міжнародний судовий захист прав людини для громадян України ?

- a) Міжнародний кримінальний суд
- b) Європейський суд з прав людини
- c) Міжнародний суд ООН
- d) Суд Європейського Союзу

16. Що з переліченого НЕ є функцією судової системи ?

- a) Здійснення правосуддя
- b) Тлумачення законів
- c) Прийняття законів

d) Захист прав і свобод громадян

17. Яке право мають громадяни України щодо захисту своїх прав ?

a) Право на самосуд

b) Право на звернення до міжнародних судових інстанцій після вичерпання національних засобів захисту

c) Право на створення власних судів

d) Право на відмову від виконання законів

18. Яка організація здійснює нагляд за дотриманням прав людини у місцях позбавлення волі ?

a) Міністерство внутрішніх справ

b) Служба безпеки України

c) Офіс Генерального прокурора

d) Національний превентивний механізм при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини

19. Що з переліченого є формою співпраці громадських організацій з державними інституціями ?

a) Участь у розробці законопроектів

b) Призначення суддів

c) Винесення судових рішень

d) Прийняття законів

20. Яке з наведених тверджень щодо ефективності механізмів захисту прав людини в Україні є правильним ?

a) Механізми захисту прав людини в Україні є ідеальними і не потребують удосконалення

b) В Україні відсутні будь-які механізми захисту прав людини

c) Механізми захисту прав людини в Україні потребують подальшого вдосконалення

d) Механізми захисту прав людини в Україні повністю відповідають міжнародним стандартам

Рекомендована література: 1; 3; 9; 12; 13; 17.

ЕТНОПОЛІТИЧНІ, РЕЛІГІЙНІ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ КОНФЛІКТИ: СВІТОВИЙ І УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Мета: сформувати у студентів системне розуміння сутності, типології та функцій політичних еліт і лідерства як ключових суб'єктів політичного процесу в контексті сучасних демократичних перетворень.

Завдання: дослідити та проаналізувати основні теорії політичних еліт, механізми їх формування та специфіку функціонування політичного лідерства в різних політичних системах.

План:

1. Сутність та природа політичних еліт.
2. Класичні теорії політичних еліт (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс).
3. Типологія політичних еліт.
4. Системи рекрутування політичних еліт.
5. Функції політичних еліт у сучасному суспільстві.
6. Поняття та природа політичного лідерства.
7. Теорії політичного лідерства.
8. Типологія політичних лідерів.
9. Функції політичного лідера в суспільстві.
10. Стили політичного лідерства.
11. Політичне лідерство в демократичних та авторитарних режимах.
12. Особливості формування політичних еліт та лідерства в сучасній Україні.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що таке політична еліта та які її основні ознаки ?
2. Порівняйте концепції політичних еліт В. Парето та Г. Моски.
3. Розкрийте зміст "залізного закону олігархії" Р. Міхельса.
4. Які існують системи рекрутування політичних еліт ?
5. В чому полягає відмінність між відкритою та закритою елітою ?
6. Назвіть основні функції політичної еліти.
7. Що таке політичне лідерство та які його основні риси ?
8. Порівняйте харизматичне та традиційне лідерство за М. Вебером.
9. Які існують стилі політичного лідерства ?
10. Охарактеризуйте основні функції політичного лідера.
11. Як співвідносяться поняття "політичний лідер" та "політичний керівник" ?
12. У чому полягає специфіка формування політичних еліт в демократичних суспільствах ?
13. Назвіть основні канали рекрутування політичних еліт.
14. Які фактори впливають на формування політичного лідерства ?
15. Проаналізуйте особливості циркуляції політичних еліт в сучасній Україні.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні N після 20 років правління авторитарного режиму відбулася мирна революція. Стара політична еліта втратила владу, але зберегла значний економічний вплив. Нова демократична влада зіткнулася з проблемою: як забезпечити оновлення еліти при збереженні стабільності в країні? Проаналізуйте можливі сценарії розвитку ситуації та запропонуйте оптимальне рішення.

Завдання 2. Популярний політичний лідер, який отримав високу підтримку на виборах, через рік правління зіткнувся з економічною кризою та падінням рейтингу довіри. Його харизматичний стиль лідерства, який допоміг перемогти на виборах, виявився неефективним у кризовій ситуації. Проаналізуйте, яку стратегію лідерства варто обрати в даній ситуації.

Завдання 3. В регіоні сформувалися дві конкуруючі групи еліт: "стара" промислова та "нова" технологічна. Між ними виник конфлікт щодо напрямку розвитку регіону. Проаналізуйте можливі шляхи вирішення конфлікту та роль політичного лідера у цьому процесі.

Завдання 4. У стабільній демократичній країні багаторічний лідер правлячої партії оголосив про відхід від керівництва. Виникла проблема вибору наступника між харизматичним популістом та досвідченим технократом. Проаналізуйте критерії вибору та можливі наслідки різних рішень.

Завдання 5. Молодий політик із регіональної еліти прагне увійти до національної політичної еліти. Він має підтримку в регіоні, але стикається з закритістю національної еліти. Проаналізуйте можливі стратегії входження до національної еліти та фактори успіху.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Трансформація політичних еліт у постсоціалістичних країнах: порівняльний аналіз.
2. Роль політичного лідера в умовах суспільної кризи.
3. Особливості формування регіональних політичних еліт в Україні.
4. Жінки в політичній еліті: світовий досвід та українські реалії.
5. Вплив глобалізації на трансформацію політичних еліт.
6. Політичне лідерство в епоху соціальних мереж: нові виклики та можливості.
7. Циркуляція політичних еліт в сучасній Україні: механізми та тенденції.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Що таке правовий режим?
 - a) Система правових норм
 - b) Особливий порядок правового регулювання
 - c) Законодавчий акт
 - d) Судове рішення
2. Хто має право вводити воєнний стан в Україні?
 - a) Верховна Рада України
 - b) Президент України
 - c) Кабінет Міністрів України

d) Рада національної безпеки і оборони України

3. Яка з наступних умов НЕ є підставою для введення надзвичайного стану ?

- a) Стихійне лихо
- b) Терористичні акти
- c) Економічна криза
- d) Масові заворушення

4. Який орган затверджує рішення про введення воєнного стану ?

- a) Кабінет Міністрів України
- b) Верховна Рада України
- c) Конституційний Суд України
- d) Рада національної безпеки і оборони України

5. Яке право НЕ може бути обмежене під час надзвичайного стану ?

- a) Право на свободу пересування
- b) Право на свободу зібрань
- c) Право на життя
- d) Право на працю

6. Який міжнародний документ встановлює стандарти щодо обмеження прав людини під час надзвичайних ситуацій ?

- a) Загальна декларація прав людини
- b) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права
- c) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
- d) Статут ООН

7. Яке обмеження НЕ може бути введено під час карантину ?

- a) Заборона відвідування навчальних закладів
- b) Обмеження руху транспортних засобів
- c) Заборона критики дій влади
- d) Обов'язкове носіння масок у громадських місцях

8. Яке право може бути обмежене під час воєнного стану ?

- a) Право на життя
- b) Право на свободу пересування
- c) Заборона катування
- d) Право на справедливий суд

9. Який орган має право продовжувати дію воєнного стану ?

- a) Президент України
- b) Кабінет Міністрів України
- c) Верховна Рада України
- d) Рада національної безпеки і оборони України

10. Яка максимальна тривалість надзвичайного стану в Україні ?
- a) 30 днів
 - b) 60 днів
 - c) 90 днів
 - d) 120 днів
11. Який з наступних заходів НЕ може бути застосований під час надзвичайного стану ?
- a) Комендантська година
 - b) Перевірка документів у громадян
 - c) Заборона діяльності політичних партій
 - d) Обмеження руху транспортних засобів
12. Яке право НЕ може бути обмежене під час воєнного стану ?
- a) Право на освіту
 - b) Право на свободу пересування
 - c) Право на свободу думки і слова
 - d) Заборона тортур
13. Яка організація відіграє ключову роль у встановленні міжнародних стандартів щодо обмеження прав під час кризових ситуацій ?
- a) НАТО
 - b) Європейський Союз
 - c) Організація Об'єднаних Націй
 - d) ОБСЄ
14. Яке обмеження може бути введене щодо права на працю під час воєнного стану ?
- a) Повна заборона працевлаштування
 - b) Примусове залучення до робіт оборонного характеру
 - c) Заборона звільнення з роботи
 - d) Обов'язкова робота у вихідні дні
15. Яке з наступних прав НЕ може бути обмежене під час надзвичайного стану ?
- a) Право на недоторканність житла
 - b) Право на таємницю листування
 - c) Право на свободу віросповідання
 - d) Право на свободу пересування
16. Який орган має право скасувати воєнний стан ?
- a) Президент України
 - b) Верховна Рада України
 - c) Конституційний Суд України

d) Кабінет Міністрів України

17. Яка з наступних дій є порушенням свободи слова під час надзвичайного стану ?

- a) Заборона проведення мітингів
- b) Цензура засобів масової інформації
- c) Обмеження доступу до певних інтернет-ресурсів
- d) Заборона поширення неправдивої інформації

18. Який вплив може мати воєнний стан на виборчий процес ?

- a) Повна заборона виборів
- b) Проведення виборів лише в окремих регіонах
- c) Продовження повноважень обраних органів
- d) Обов'язкове проведення виборів у встановлені терміни

19. Яка роль громадянського суспільства під час надзвичайних ситуацій ?

- a) Повне підпорядкування державним органам
- b) Моніторинг дотримання прав людини
- c) Припинення будь-якої діяльності
- d) Заміна функцій державних органів

20. Яке обмеження може бути введено щодо діяльності державних органів під час особливих правових режимів ?

- a) Повне припинення діяльності
- b) Зміна конституційного ладу
- c) Тимчасова реорганізація
- d) Передача повноважень військовому командуванню

Рекомендована література: 1; 3; 9; 12; 13; 15; 17.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС І ГІБРИДНІ ВІЙНИ ЯК ВИКЛИКИ СУЧАСНІЙ БЕЗПЕЦІ

Мета: засвоїти знання та розкрити розуміння природи, типології та механізмів розв'язання політичних конфліктів і криз, а також розвинути навички їх аналізу в контексті сучасних політичних процесів.

Завдання: дослідити сутність, структуру та динаміку політичних конфліктів і криз, проаналізувати основні підходи до їх врегулювання та методи запобігання політичним кризам.

План:

1. Поняття та сутність політичного конфлікту.
2. Структура та типологія політичних конфліктів.
3. Причини виникнення політичних конфліктів.
4. Динаміка розвитку політичного конфлікту.
5. Методи та технології врегулювання політичних конфліктів.
6. Політична криза: сутність та особливості.
7. Види політичних криз.
8. Механізми подолання політичних криз.
9. Роль політичних інститутів у врегулюванні конфліктів.
10. Міжнародні конфлікти та способи їх розв'язання.
11. Превентивна дипломатія та медіація в політичних конфліктах.
12. Особливості врегулювання політичних конфліктів в Україні.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що таке політичний конфлікт та які його основні характеристики ?
2. Назвіть основні типи політичних конфліктів.
3. Які фактори впливають на виникнення політичних конфліктів ?
4. Охарактеризуйте основні стадії розвитку політичного конфлікту.
5. В чому полягає відмінність між латентною та відкритою фазами конфлікту ?
6. Які існують методи врегулювання політичних конфліктів ?
7. Що таке політична криза та які її основні ознаки ?
8. Порівняйте парламентську та урядову кризи.
9. Які існують механізми подолання конституційних криз ?
10. Розкрийте роль міжнародних організацій у врегулюванні політичних конфліктів.
11. Що таке превентивна дипломатія ?
12. Які особливості має процес медіації в політичних конфліктах ?
13. Назвіть основні принципи ведення переговорів у політичному конфлікті.
14. Як співвідносяться поняття "конфлікт" та "криза" в політиці ?
15. Проаналізуйте роль громадянського суспільства у врегулюванні політичних конфліктів.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

Завдання 1. У країні Х парламентська коаліція розпалася через конфлікт щодо ключової реформи. Жодна політична сила не має більшості для формування нового уряду. Президент розглядає можливість розпуску парламенту, але це може поглибити політичну кризу. Проаналізуйте можливі сценарії виходу з кризи та їх наслідки.

Завдання 2. В одному з регіонів виник конфлікт між центральною владою та місцевою елітою щодо розподілу повноважень та ресурсів. Місцева влада погрожує автономізацією, центральна - введенням прямого управління. Запропонуйте механізми врегулювання конфлікту.

Завдання 3. Після внесення суперечливих змін до конституції виникла криза між гілками влади. Конституційний суд визнав зміни неконституційними, але парламент і президент мають різні погляди на вирішення ситуації. Проаналізуйте можливі шляхи подолання кризи.

Завдання 4. У багатонаціональній державі загострився конфлікт між етнічними групами щодо мовної політики та культурної автономії. Ситуація загрожує перерости у відкрите протистояння. Запропонуйте стратегію врегулювання конфлікту.

Завдання 5. Дві сусідні держави мають територіальну суперечку щодо прикордонної території. Двосторонні переговори зайшли у глухий кут, а напруженість зростає. Проаналізуйте можливі механізми міжнародного посередництва та врегулювання конфлікту.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ РОБІТ:

1. Роль міжнародних організацій у врегулюванні політичних конфліктів: сучасні виклики.
2. Інформаційні війни як форма політичного конфлікту в сучасному світі.
3. Особливості врегулювання етнополітичних конфліктів: світовий досвід.
4. Політичні кризи в демократичних суспільствах: причини та механізми подолання.
5. Превентивна дипломатія як інструмент запобігання політичним конфліктам.
6. Медіація в політичних конфліктах: теорія та практика застосування.
7. Трансформація політичних конфліктів в умовах глобалізації: нові виклики та рішення.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

1. Який з наступних документів є основоположним у сфері прав людини ?

- а) Європейська конвенція з прав людини
- б) Статут ООН
- в) Паризька угода
- г) Женевська конвенція

2. Яка мета міжнародних стандартів прав людини ?

- а) Забезпечення економічного зростання

- б) Захист національних інтересів
- в) Захист основних прав та свобод людей
- г) Розширення торгівельних відносин

3. Який документ ратифіковано Україною як частину міжнародних стандартів прав людини ?

- а) Африканська хартія прав людини і народів
- б) Європейська конвенція з прав людини
- в) Бразильська угода про права людини
- г) Азійська декларація прав людини

4. Яким органом здійснюється контроль за дотриманням Європейської конвенції з прав людини ?

- а) Міжнародний кримінальний суд
- б) Європейський суд з прав людини
- в) ООН
- г) Європейський парламент

5. Який з цих механізмів застосовується для імплементації міжнародних стандартів прав людини в Україні ?

- а) Внутрішня правова гармонізація
- б) Спільна резолюція парламенту
- в) Референдум
- г) Введення економічних санкцій

6. Що є важливим етапом адаптації українського законодавства до стандартів ЄС у сфері прав людини ?

- а) Введення нової валюти
- б) Спрощення митного контролю
- в) Гармонізація національних законів з міжнародними зобов'язаннями
- г) Підвищення податків

7. Який з наступних органів відіграє ключову роль у захисті прав людини в системі ООН ?

- а) Міжнародний валютний фонд
- б) Рада з прав людини ООН
- в) Міжнародна організація праці
- г) Всесвітня організація охорони здоров'я

8. В якому році Україна приєдналася до ООН ?

- а) 1945
- б) 1991
- в) 2004
- г) 2014

9. Який з наступних механізмів є засобом виконання рішень ЄСПЛ в Україні ?

- а) Національний референдум
- б) Зміни до Конституції України
- в) Виконання рішень через національні суди
- г) Запровадження воєнного стану

10. Яку організацію представляє ОБСЄ у сфері прав людини та демократизації ?

- а) Європейський Союз
- б) Організація Об'єднаних Націй
- в) Організація з безпеки і співробітництва в Європі
- г) Рада Європи

11. Як Україна співпрацює з ОБСЄ у сфері прав людини ?

- а) Участь у миротворчих операціях
- б) Спільні демократичні проекти та моніторинг виборів
- в) Надання фінансової допомоги
- г) Врегулювання територіальних суперечок

12. Що є основною метою ЄСПЛ у сфері прав людини ?

- а) Розвиток торгівлі
- б) Забезпечення енергетичної безпеки
- в) Захист прав і свобод, закріплених в Європейській конвенції
- г) Організація міжнародних конференцій

13. Які труднощі Україна зустрічає при імплементації міжнародних стандартів прав людини ?

- а) Брак ресурсів та політична нестабільність
- б) Високий рівень економічного розвитку
- в) Широка підтримка з боку міжнародних організацій
- г) Високий рівень політичної стабільності

14. Яке з наступних тверджень найкраще описує перспективи співпраці України з міжнародними організаціями ?

- а) Співпраця постійно зменшується
- б) Існує потенціал для посилення співпраці
- в) Співпраця обмежується економічними питаннями
- г) Співпраця повністю припинена

15. Що є ключовим документом Ради Європи у сфері прав людини ?

- а) Міжнародний пакт про громадянські та політичні права
- б) Європейська конвенція з прав людини
- в) Американська конвенція з прав людини
- г) Азійська декларація прав людини

16. Що є основною функцією Комітету міністрів Ради Європи у сфері прав людини ?

- а) Прийняття рішень про застосування економічних санкцій
- б) Нагляд за виконанням рішень ЄСПЛ
- в) Координація військових операцій
- г) Ухвалення законів на національному рівні

17. Який з наступних органів забезпечує контроль за виборами у рамках ОБСЄ ?

- а) Бюро з демократичних інститутів та прав людини
- б) Міжнародний кримінальний суд
- в) Міжнародний суд ООН
- г) Генеральна Асамблея ООН

18. Яке з наступних тверджень характеризує співробітництво України з міжнародними організаціями у сфері прав людини ?

- а) Співпраця є виключно політичною
- б) Україна не виконує міжнародні зобов'язання
- в) Україна співпрацює з метою демократизації та прав людини
- г) Україна не має інтересу в співпраці

19. Який із нижченаведених документів регулює захист прав людини у рамках ОБСЄ ?

- а) Паризька хартія для нової Європи
- б) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права
- в) Африканська хартія прав людини
- г) Азійська декларація прав людини

20. Який виклик є одним з основних у процесі адаптації українського законодавства до стандартів ЄС ?

- а) Відсутність юридичної бази
- б) Проблеми з фінансуванням реформ
- в) Високий рівень правопорушень
- г) Відсутність міжнародної підтримки

Рекомендована література: 1; 3; 9; 12; 13; 17.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль № 1. Політологія

Тема 1. Політологія як наука, її предмет, структура та методи дослідження

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичний есе-огляд обсягом 2,5–3 сторінки, у якому слід розкрити особливості становлення політології як науки та її відмінність від інших суспільних дисциплін. У роботі має бути представлено обґрунтоване визначення предмета політичної науки з урахуванням різних наукових підходів і концепцій. Важливо описати логіку формування внутрішньої структури політології та показати взаємодоповнення її ключових піддисциплін. Завдання передбачає також порівняння кількох методів політичних досліджень, із поясненням їхніх аналітичних можливостей та меж застосування у дослідженні політичних явищ. Есе повинно ґрунтуватися на академічних джерелах і містити послідовно вибудовану аргументацію.

Настанови щодо виконання завдання:

Початок роботи доцільно присвятити стислому контексту виникнення політології як окремої галузі знання. Історичні умови її формування варто подати у зв'язку з розвитком суміжних наук. Визначення предмета політології слід формулювати як систему наукових уявлень про політику, а не як перелік фактів чи явищ. Логіку структури політичної науки необхідно розкрити через взаємозв'язок між її теоретичними та прикладними складовими. Опис окремих напрямів політології має демонструвати їх значення для комплексного аналізу політичної реальності. Висвітлення методів дослідження варто здійснювати через акцент на їхньому практичному застосуванні та аналітичному потенціалі. Джерельна база повинна включати сучасні академічні праці та перевірені наукові публікації. Виклад матеріалу бажано будувати логічно та послідовно, з уникненням надмірної абстрактності. Аргументацію необхідно підкріплювати коректними науковими посиланнями. Завершальна частина роботи має підсумовувати значення методологічної культури в політичній науці та її роль для політичної філософії.

Перелік інформаційних джерел: 1, 3, 5, 7, 8, 10, 14

Питання для самоконтролю:

1. Які чинники зумовили становлення політології як самостійної науки ?
2. У чому полягає специфіка предмета політичної науки ?
3. Які структурні елементи формують сучасну політологію ?
4. Які методологічні підходи є базовими в політичних дослідженнях ?
5. Які методи мають найбільшу аналітичну цінність для дослідження політичних процесів ?
6. Як поєднуються теоретичні й прикладні підходи в рамках політології ?
7. Чому методи відіграють ключову роль у сучасному політичному аналізі ?

Тема 2. Політична влада і легітимність у сучасних концепціях

Практичне завдання для самостійної роботи:

Підготуйте аналітичне порівняльне дослідження, у якому зіставте три сучасні концепції політичної влади та три підходи до легітимності, обрані з академічної літератури. Опишіть ключові положення кожної концепції, визначте її сильні та слабкі сторони й покажіть, як ці теоретичні моделі інтерпретують природу політичної влади. Порівняйте, у який спосіб різні підходи пояснюють процеси легітимації, та встановіть, які критерії визнання влади є для них визначальними. На основі отриманих результатів сформулюйте власну узагальнену модель взаємозв'язку між владою та легітимністю, відмежувавши її від розглянутих теоретичних позицій. За підсумком дослідження підготуйте коротку таблицю зі структурованим зіставленням концепцій і підходів.

Настанови щодо виконання завдання:

Починайте виконання завдання з добору літератури, що містить сучасні концептуальні підходи до аналізу політичної влади та легітимності. Формуючи порівняльний матеріал, звертайте увагу на логіку аргументації та методологічні засади кожного автора. Описуючи концепції, дотримуйтеся нейтрального академічного стилю та уникайте надмірної інтерпретованості. Під час порівняння концентруйтеся на сутнісних характеристиках влади, які визначають її стабільність, джерело походження та механізми впливу. У блоках, присвячених легітимності, використовуйте категорії визнання, довіри, нормативного виправдання та соціальної прийнятності. Формулюючи власну узагальнену модель, дотримуйтеся внутрішньої логічності та чіткої структури викладу. Таблицю зіставлення побудуйте так, щоб вона демонструвала відмінності у підходах, а не дублювала описову частину. Усі твердження аргументуйте науковими джерелами з коректними бібліографічними посиланнями. Завершуйте роботу узагальненням, у якому наголошується на взаємозалежності влади й легітимності. Слідкуйте за чіткістю термінології та послідовністю викладу.

Перелік інформаційних джерел: 1, 3, 5, 7, 8, 10, 14

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові підходи існують у сучасній політичній теорії до визначення політичної влади ?
2. Чим відрізняються між собою концепції легітимності, засновані на правових, соціальних і моральних критеріях ?
3. Які фактори визначають стабільність політичної влади у сучасних державах ?
4. Як у різних теоретичних традиціях пояснюється процес визнання влади населенням ?
5. У чому полягає взаємозв'язок між джерелом влади та її легітимністю ?
6. Які сучасні виклики впливають на трансформацію моделей легітимації влади ?
7. Яким чином порівняльний аналіз допомагає глибше зрозуміти природу політичної влади ?

Тема 3. Держава як політичний інститут та різновиди політичних режимів

Практичне завдання для самостійної роботи:

Підготуйте аналітичний кейс, у якому змодельуйте ситуацію функціонування держави з обраним вами типом політичного режиму. Опишіть, як у цій державі організовано взаємодію політичних інститутів, якими є механізми ухвалення рішень та яким чином забезпечується або порушується політична відповідальність. Проаналізуйте, як обраний політичний режим впливає на ефективність державної влади, рівень політичних свобод, типи конфліктів та можливості їхнього врегулювання. Додайте характеристику соціальних умов, що підтримують або підривають стабільність цього режиму. Завершіть кейс коротким висновком про те, які чинники визначають життєздатність змодельованої політичної системи.

Настанови щодо виконання завдання:

Розпочніть роботу з вибору типу політичного режиму, беручи до уваги його теоретичні характеристики та емпіричні ознаки. Опишіть державу як інституційну систему, акцентуючи увагу на структурі влади, способах її формування та взаємодії між її гілками. Висвітліть роль політичних інститутів, у тому числі уряду, парламенту, судів, політичних партій і громадянського суспільства. У моделюванні ситуації звертайте увагу на механізми вироблення політичних рішень і способи контролю за владою. Охарактеризуйте, які саме політичні свободи та інституційні гарантії забезпечуються у межах обраного режиму. Проаналізуйте чинники стабільності, включно з рівнем довіри, економічними умовами та легітимністю влади. Окресліть можливі політичні конфлікти, що виникають у цій моделі, та шляхи їх врегулювання. Дотримуйтеся послідовності викладу та аргументуйте твердження посиланнями на наукові джерела. Стежте за чіткістю термінології та відповідністю моделювання теоретичним положенням. Завершуйте роботу підсумком про вплив політичного режиму на ефективність функціонування держави.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 7; 9; 12; 13; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які ознаки визначають державу як ключовий політичний інститут ?
2. У чому полягають відмінності між демократичними, авторитарними та тоталітарними режимами ?
3. Які механізми забезпечують стабільність політичного режиму ?
4. Як структура державної влади впливає на характер політичних відносин ?
5. Які інституційні чинники визначають ефективність функціонування держави ?
6. Яким чином політичний режим впливає на рівень політичних прав і свобод ?
7. Які взаємозв'язки існують між легітимністю влади та типом політичного режиму ?

Тема 4. Політичні системи та їхні структурні елементи

Практичне завдання для самостійної роботи:

Підготуйте структурно-функціональну аналітичну схему політичної системи, обравши для прикладу будь-яку сучасну державу. Опишіть основні структурні елементи цієї політичної системи, окресліть їх функціональні ролі та взаємодії між собою. Поясніть, які механізми забезпечують узгодженість роботи системи та яким чином вона реагує на виклики внутрішнього й зовнішнього середовища. Проаналізуйте, які інститути виконують функції артикуляції та агрегування інтересів, які – функції прийняття рішень, а які – контролю та зворотного зв'язку. Завершіть схему коротким аналітичним узагальненням про ключові умови стабільності та ефективності політичної системи.

Настанови щодо виконання завдання:

Розпочніть роботу з вибору конкретної політичної системи, беручи до уваги її інституційні особливості та модель взаємодії влади й суспільства. У структурній частині визначте основні підсистеми – інституційну, нормативну, комунікативну та функціональну – та коротко схарактеризуйте їхній зміст. Звертайте увагу на те, як політичні інститути забезпечують стабільність системи та здійснюють регулювання політичних процесів. Функціональний аналіз здійснюйте через опис ключових політичних ролей: артикуляції інтересів, агрегування, формування політичного курсу, ухвалення рішень і контролю. Важливо показати, як підсистеми взаємодіють між собою та як вони здатні реагувати на зовнішні впливи й кризи. Уникайте надмірної описовості, натомість зосереджуйтеся на логіці функціонування. Забезпечуйте чіткість термінології й використовуйте академічні джерела для аргументації. Структуру схеми будуйте так, щоб вона демонструвала не лише елементи системи, а й динаміку їх взаємозв'язків. Опрацьовуйте матеріал з урахуванням сучасних теоретичних підходів до аналізу політичних систем. Завершуйте роботу узагальненим висновком про ефективність та адаптивність обраної політичної системи.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 7; 9; 12; 13; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які базові елементи формують політичну систему ?
2. Яку роль відіграють політичні інститути у забезпеченні стабільності системи ?
3. Які функції виконують організації, що представляють інтереси громадян ?
4. У чому полягає значення комунікаційних каналів у політичній системі ?
5. Як політична система адаптується до зовнішніх і внутрішніх викликів ?
6. Які чинники впливають на ефективність прийняття політичних рішень ?
7. Чому структура політичної системи визначає характер політичної взаємодії в суспільстві ?

Тема 5. Громадянське суспільство і політична участь у демократичному розвитку

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати структурно-функціональну аналітичну схему обсягом 2,5–3 сторінки аналітичного матеріалу, у якій відобразити ключові елементи громадянського суспільства та їхню взаємодію з формами політичної участі в умовах демократичного розвитку. У роботі має бути представлена концептуалізація громадянського суспільства в межах різних теоретичних підходів – ліберального, комунітарного та неореспубліканського – із висвітленням того, як кожен із них трактує роль громадських акторів у демократичних процесах. Важливо описати структурну побудову громадянського суспільства, включно з організованими інституціями, неформальними ініціативами та мережевими формами самоорганізації, а також показати їхню взаємодоповнюваність у сфері політичної участі.

Завдання передбачає аналіз двох типів політичної участі – конвенційної та неконвенційної – із визначенням їх функцій, інструментів та впливу на якість демократичного врядування. У межах схеми необхідно представити причинно-наслідкові зв'язки між активністю громадян, ефективністю громадських структур, рівнем політичної мобілізації та інституційною стабільністю демократичного режиму. Особливу увагу слід приділити механізмам громадського контролю, адвокації, представництва інтересів і формування суспільного порядку денного.

Окремим елементом роботи має стати порівняльний аналіз ролі громадянського суспільства у двох моделях демократії – ліберальній та партиципаторній. Порівняння повинно продемонструвати відмінності в інтенсивності участі, характері взаємодії між громадянами та державою, рівні впливу громадських організацій на політичні рішення. В аналітичному матеріалі важливо показати, як різні моделі політичної участі формують різні траєкторії демократичного розвитку.

Завершальна частина схеми має узагальнити значення громадянської активності для зміцнення демократичної культури та продемонструвати логіку взаємозалежності між структурою громадянського суспільства, формами політичної участі та здатністю демократії до сталого розвитку. Аналітична схема повинна бути концептуально цілісною, аналітично вивіреною та базуватися на академічних джерелах.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть роботу з окреслення теоретичного контексту, у якому сформувалися сучасні підходи до вивчення громадянського суспільства. Зобразіть структуру громадянського суспільства як сукупність взаємопов'язаних інституцій, ініціатив і соціальних мереж. Визначте концептуальні рамки, у межах яких розглядаються форми політичної участі, і встановіть їх зв'язок із рівнем демократичної взаємодії. Опишіть функції громадських акторів, акцентуючи на їхній ролі у формуванні порядку денного, контролі влади та мобілізації громадян. Порівняйте ліберальний та

партиципаторний підходи, продемонструвавши їх аналітичні відмінності. Проілюструйте причинно-наслідкові зв'язки між активністю громадян, ефективністю громадських структур та інституційною якістю демократії. Використовуйте академічні джерела для обґрунтування теоретичних положень і структурних елементів схеми. Побудуйте виклад логічно та послідовно, уникаючи поверхового опису. Аргументуйте вибір структурних компонентів схеми та демонструйте їх взаємодоповнюваність. Завершіть роботу узагальненням значення громадянської участі для сталості демократичних процесів.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові теоретичні підходи визначають поняття громадянського суспільства в політичній філософії ?
2. Які структурні елементи формують організаційну основу громадянського суспільства ?
3. У чому полягає концептуальна різниця між конвенційними й неконвенційними формами політичної участі ?
4. Які функції виконує громадянське суспільство у процесі демократичного врядування ?
5. Як ліберальна та партиципаторна моделі демократії трактують роль громадянської участі ?
6. Які механізми забезпечують вплив громадянського суспільства на державні рішення ?
7. Яким чином рівень політичної участі впливає на інституційну якість та стабільність демократичного режиму ?

Тема 6. Політичні ідеології та їхня роль у формуванні суспільно-політичних процесів

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичне порівняння обсягом 2,5–3 сторінки, у якому слід розкрити концептуальні засади трьох провідних політичних ідеологій (лібералізму, консерватизму та соціалізму) та проаналізувати специфіку їхнього впливу на формування суспільно-політичних процесів у різних історичних і сучасних контекстах. У роботі має бути представлено системне визначення ідеології як політико-філософської конструкції, що формує уявлення про природу влади, суспільний порядок та стратегічні напрями розвитку. Важливо описати базові цінності, ключові політичні принципи, інституційні орієнтири та антропологічні припущення, що лежать в основі кожної з обраних ідеологій.

Аналітичне порівняння повинно охоплювати механізми, за допомогою яких ідеології впливають на політичні інститути, моделі врядування, політичну мобілізацію та формування публічної політики. У роботі необхідно простежити, як ідеологічні доктрини формують суспільні пріоритети, обумовлюють взаємодію між державою та громадянами і впливають на характер політичних рішень. Доцільно виокремити як структурні відмінності між ідеологіями, так і точки їх потенційного перетину у сфері сучасної політичної практики.

Особливе місце слід надати аналізу процесу ідеологічної трансформації, включно з явищами неоконсерватизму, соціал-демократичного реформізму та неоліберальної інтерпретації ринкової свободи. Важливо показати, як зміни соціально-економічного середовища, технологічних умов та глобальної взаємозалежності впливають на трансформацію класичних ідеологічних позицій. У підсумковій частині роботи слід узагальнити роль ідеологій як чинника, що визначає динаміку суспільних процесів, формування політичних ідентичностей та стабільність політичних систем.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть роботу з формулювання поняття політичної ідеології як системи цінностей і концепцій, що структурує політичні уявлення. Опишіть теоретичні засади лібералізму, консерватизму та соціалізму, виокремивши їх ключові принципи. Проаналізуйте антропологічні припущення, які визначають бачення людини та суспільства в кожній ідеології. Порівняйте політичні пріоритети та інституційні моделі, що постають із цих доктрин. Розкрийте механізми впливу ідеологій на політичну поведінку, політичну мобілізацію та формування державної політики. Представте аргументоване порівняння ролі ідеологій у різних історичних і сучасних контекстах. Опишіть процеси ідеологічної трансформації та їх вплив на політичну практику. Використовуйте академічні джерела для підтвердження теоретичних положень і порівняльних висновків. Побудуйте виклад послідовно та логічно, уникнувши фрагментарності. Завершіть роботу узагальненням значення ідеологій для пояснення динаміки суспільно-політичних процесів.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові ознаки характеризують політичну ідеологію як теоретичну та практичну конструкцію ?
2. Які базові цінності формують концептуальну основу лібералізму, консерватизму та соціалізму ?
3. У чому полягають відмінності між ідеологічними моделями організації влади ?
4. Які механізми забезпечують вплив ідеологій на політичні інститути та процеси врядування ?
5. Як змінюються політичні ідеології під впливом соціально-економічних та глобальних трансформацій ?
6. Які спільні риси та точки перетину простежуються між сучасними ідеологічними позиціями ?
7. Яким чином політичні ідеології визначають політичну ідентичність та поведінку громадян ?

Тема 7. Міжнародні відносини та глобальні політичні процеси

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичне моделювання політичної ситуації обсягом 2,5–3 сторінки, у межах якого слід відтворити структуру взаємодії ключових міжнародних акторів у контексті сучасного глобального політичного процесу. Моделювання має включати опис умов, що формують міжнародну систему, визначення ролей держав, міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій та недержавних акторів, а також аналіз чинників, які впливають на динаміку їхньої взаємодії. У роботі слід представити концептуальні підходи до пояснення міжнародних відносин (реалізм, лібералізм, конструктивізм) і показати, як кожен із них інтерпретує поведінку акторів у змодельованій ситуації.

Аналітичне моделювання повинно відобразити логіку прийняття рішень різними учасниками міжнародної системи, зокрема із урахуванням національних інтересів, зовнішньополітичних стратегій, балансу сил та міжнародних норм. У роботі варто показати, як глобальні тенденції – зростання економічної взаємозалежності, регіональна інтеграція, трансформація безпекового середовища, глобальні кризи – змінюють характер міжнародної взаємодії. Доцільно відтворити причинно-наслідкові зв'язки між діями окремих акторів і загальною конфігурацією міжнародної системи.

У межах моделювання слід представити два альтернативні сценарії розвитку міжнародної ситуації – ескалаційний та кооперативний – із поясненням того, як різні концептуальні підходи інтерпретують імовірність та наслідки кожного сценарію. Важливо показати, як аналітичні параметри міжнародних відносин (сила, інституції, ідентичність) впливають на формування глобальних політичних процесів. Підсумкова частина роботи має узагальнити системний вплив міжнародних акторів і глобальних тенденцій на стабільність міжнародної системи та окреслити ключові аналітичні висновки, отримані в межах моделювання.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть роботу з окреслення теоретичних рамок, у межах яких аналізуються міжнародні відносини. Опишіть структуру міжнародної системи й виокреміть головних акторів змодельованої ситуації. Визначте національні інтереси та стратегічні цілі кожного актора. Поясніть логіку їхньої взаємодії через призму різних теоретичних підходів. Побудуйте аналітичну модель, у якій відтворіть можливі траєкторії розвитку міжнародної ситуації. Представте два контрастні сценарії та аргументуйте їхню внутрішню логіку. Використовуйте академічні джерела для обґрунтування ключових аналітичних положень. Продемонструйте причинно-наслідкові зв'язки, що формують динаміку міжнародної взаємодії. Побудуйте виклад послідовно, забезпечивши логічну цілісність аналітичної моделі. Завершіть роботу узагальненням впливу глобальних процесів на стабільність міжнародних відносин.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 7; 9; 12; 13; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які структурні характеристики визначають сучасну міжнародну систему ?
2. Які типи акторів формують динаміку міжнародних відносин у глобальному контексті ?
3. Як основні теорії міжнародних відносин інтерпретують поведінку держав і недержавних акторів ?
4. Які чинники впливають на формування зовнішньополітичних стратегій держав ?
5. Як глобальні тенденції змінюють механізми міжнародної взаємодії ?
6. У чому полягає аналітична різниця між ескалаційним та кооперативним сценаріями розвитку міжнародної ситуації ?
7. Яким чином дії окремих акторів впливають на стабільність і конфігурацію міжнародної системи ?

Тема 8. Україна у світовій політиці та сучасних інтеграційних процесах

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичне моделювання інтеграційних сценаріїв України обсягом приблизно 4-5 сторінок, що включає концептуальну карту взаємодії України з ключовими міжнародними інститутами та регіональними об'єднаннями (ООН, НАТО, ЄС, G7, ОБСЄ), а також з транснаціональними економічними та безпековими структурами. Завдання передбачає визначення і опис двох альтернативних сценаріїв розвитку інтеграційних процесів: прискорена інтеграція та поетапна адаптація. Для кожного сценарію слід розкрити:

1. Основні політичні, економічні та безпекові фактори, що впливають на інтеграційні перспективи.
2. Роль зовнішніх акторів у підтримці або стримуванні процесів інтеграції.
3. Механізми взаємодії України з міжнародними організаціями та регіональними союзами.
4. Потенційні ризики та виклики, включно з внутрішньополітичними, геополітичними та економічними чинниками.

Концептуальна карта має відобразити:

- взаємозв'язки між інтеграційними інституціями та національними інтересами України;
- ланцюги впливу між різними міжнародними акторами;
- логіку взаємодії, що визначає обраний сценарій;
- ключові точки прийняття рішень та можливі результати інтеграції.

Аналітичний опис має підкреслити причинно-наслідкові зв'язки між міжнародною підтримкою, внутрішньою політичною стабільністю та прогресом інтеграції. Висновки повинні узагальнити стратегічне значення кожного сценарію для зовнішньополітичної позиції України та для її участі у глобальних процесах.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть з окреслення контексту зовнішньої політики України та основних інтеграційних напрямів. Опишіть ключових міжнародних акторів і їхній вплив на інтеграційні процеси. Побудуйте концептуальну карту взаємозв'язків між Україною та міжнародними структурами. Визначте основні сценарії інтеграції та їхні стратегічні параметри. Розкрийте роль зовнішніх факторів та внутрішніх обмежень у реалізації кожного сценарію. Проаналізуйте потенційні ризики та вигоди, що випливають із взаємодії акторів. Продемонструйте причинно-наслідкові ланцюги та логіку сценаріїв. Використовуйте академічні джерела та перевірені факти для підтвердження аргументів. Побудуйте виклад послідовно, уникаючи фрагментарності та повторів. Завершіть роботу узагальненням впливу інтеграційних процесів на стратегічну роль України у світовій політиці.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 7; 9; 12; 13; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які міжнародні інституції та регіональні об'єднання відіграють ключову роль у інтеграційних процесах України ?
2. Які фактори визначають вибір між сценаріями прискореної інтеграції та поетапної адаптації ?
3. У чому полягає взаємозв'язок між внутрішньою політичною стабільністю та прогресом інтеграції ?
4. Як зовнішні актори можуть підтримувати або стримувати інтеграційні процеси України ?
5. Які економічні та безпекові ризики слід враховувати при побудові інтеграційних сценаріїв ?
6. Які причинно-наслідкові ланцюги формують ефективність взаємодії України з міжнародними структурами ?
7. Яким чином концептуальна карта допомагає візуалізувати сценарії інтеграції та ухвалення стратегічних рішень ?

Змістовий модуль № 2. Конфліктологія

Тема 9. Політичний конфлікт як предмет наукового аналізу

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичний кейс-аналіз обсягом 3–4 сторінки, у якому слід дослідити конкретний сучасний або історичний політичний конфлікт на національному або міжнародному рівні.

Завдання передбачає:

1. Опис контексту конфлікту, ключових учасників та задіяних інституцій.
2. Визначення основних причин і чинників виникнення конфлікту (соціальних, економічних, політичних, культурних).
3. Аналіз динаміки конфлікту: ескалаційні та деескалаційні процеси, форми політичної взаємодії між сторонами.
4. Застосування теоретичних підходів до політичного конфлікту (конфліктологія, теорії стратегічного вибору, моделі врегулювання).
5. Виявлення наслідків конфлікту для політичної системи, соціальної стабільності та зовнішніх відносин.

Кейс-аналіз має включати структурну схему або таблицю, що відображає взаємозв'язки учасників, основні конфліктні інтереси та логіку взаємодії. Висновки повинні містити аргументовані пропозиції щодо можливих шляхів врегулювання та запобігання подібних конфліктів у майбутньому.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть із стислого опису політичного контексту та ключових учасників конфлікту. Визначте соціально-політичні й економічні фактори, які сприяли його виникненню.

Опишіть хронологію основних подій та етапи ескалації. Проаналізуйте дії сторін із точки зору стратегічних інтересів. Використайте теоретичні підходи конфліктології для пояснення динаміки конфлікту.

Побудуйте структурну схему або таблицю взаємозв'язків учасників та конфліктних інтересів.

Розкрийте вплив конфлікту на політичну систему та суспільство. Висвітліть можливі механізми мирного врегулювання та їхні обмеження. Використовуйте наукові джерела та фактичні матеріали для обґрунтування висновків. Завершіть роботу систематизацією ключових уроків, які можна застосувати у майбутніх політичних дослідженнях.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 6; 9; 12; 13; 14; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні чинники спричиняють виникнення політичних конфліктів на національному та міжнародному рівні ?
2. Які теоретичні підходи дозволяють пояснити динаміку політичних конфліктів ?
3. Як класифікуються політичні конфлікти за масштабом і характером взаємодії сторін ?
4. У чому полягає роль інститутів у врегулюванні конфліктів ?

5. Які механізми ескалації та деескалації найчастіше спостерігаються у політичних конфліктах ?
6. Як конфлікт впливає на стабільність політичної системи та соціальні процеси ?
7. Яким чином структурні схеми та таблиці допомагають у систематизації аналізу політичних конфліктів ?

Тема 10. Класифікація політичних конфліктів та особливості їхнього перебігу

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичний опис політичних конфліктів обсягом 3–4 сторінки, у якому слід систематично розкрити класифікацію політичних конфліктів та особливості їхнього перебігу. Виклад повинен охоплювати основні підходи до визначення політичного конфлікту як предмета наукового аналізу, виділяючи ключові ознаки та структурні елементи. Важливо описати типологію конфліктів за критеріями масштабу (локальні, національні, міжнародні), за суб'єктами (державні, міждержавні, політичні партії, громадські рухи), за формою прояву (вербальні, інституційні, насильницькі) та за інтенсивністю розвитку.

Особлива увага приділяється характеристиці стадій розвитку конфлікту: виникнення, загострення, стабілізація, трансформація або завершення. Необхідно показати, як внутрішні та зовнішні чинники впливають на перебіг конфлікту, включаючи соціально-економічні, політичні та культурні аспекти. Виклад повинен демонструвати логічний зв'язок між типом конфлікту та його перебігом, узагальнювати закономірності розвитку конфліктних ситуацій і можливі наслідки для політичної системи та суспільства. Для ілюстрації використовуються приклади сучасних або історичних конфліктів, без детального аналізу конкретних кейсів – акцент на описовій характеристиці та систематизації знань. Робота має базуватися на наукових джерелах, коректно використовувати політологічну та конфліктологічну термінологію, забезпечувати послідовність і логічну завершеність викладу.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть з визначення поняття політичного конфлікту та його ключових характеристик. Опишіть основні підходи до класифікації конфліктів за різними критеріями. Розкрийте структурні елементи конфлікту та їх взаємозв'язки. Поясніть динаміку розвитку конфліктів у рамках виділених стадій. Висвітліть вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на перебіг конфліктів. Наведіть приклади сучасних і історичних конфліктів для ілюстрації типології. Використовуйте наукові джерела для обґрунтування викладу. Побудуйте опис логічно і послідовно, від загальних понять до конкретних характеристик. Використовуйте точну політологічну термінологію та уникайте емоційних формулювань. Завершіть роботу підсумком закономірностей розвитку політичних конфліктів і їх впливу на політичну систему.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 6; 9; 12; 13; 14; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові ознаки визначають політичний конфлікт як соціально-політичне явище ?
2. Які критерії використовують для класифікації політичних конфліктів ?
3. У чому полягає відмінність локальних, національних та міжнародних конфліктів ?
4. Як суб'єктний склад впливає на характер конфлікту ?

5. Які стадії розвитку політичного конфлікту виокремлюють сучасні дослідники ?
6. Як внутрішні і зовнішні чинники впливають на перебіг конфлікту ?
7. Які закономірності взаємозв'язку типу конфлікту та його наслідків для політичної системи ?

Тема 11. Причини виникнення політичних конфліктів і динаміка їхнього розвитку

Практичне завдання для самостійної роботи:

Необхідно підготувати аналітичний опис обсягом 3–4 сторінки, у якому слід розкрити основні причини виникнення політичних конфліктів та особливості їхньої динаміки. Виклад має охоплювати ключові теоретичні підходи до пояснення конфліктогенних процесів у політичній системі. Важливо описати внутрішні та зовнішні фактори, що зумовлюють появу конфліктів, включаючи соціально-економічні, політичні, культурні, ідеологічні та інституційні аспекти.

Необхідно систематизувати закономірності розвитку конфліктів, визначити стадії їхньої динаміки від зародження до потенційного завершення або трансформації. Виклад повинен демонструвати взаємозв'язок між причинами та формами прояву конфлікту, а також впливом політичного середовища, ресурсної бази учасників та зовнішніх факторів. При описі динаміки слід виділити фази ескалації, стабілізації, врегулювання та можливі наслідки для політичної системи і суспільства. Використовуються приклади сучасних або історичних конфліктів як ілюстрації загальних закономірностей. Опис має бути логічно структурований, академічний, із точним використанням політологічної та конфліктологічної термінології та обґрунтованими посиланнями на наукові джерела.

Настанови щодо виконання завдання:

Почніть із визначення понять «політичний конфлікт» та «конфліктогенні фактори». Опишіть внутрішні та зовнішні причини виникнення конфліктів у політичній системі. Розкрийте вплив соціально-економічних, політичних і культурних чинників на загострення конфліктів. Визначте закономірності розвитку конфліктів і їхню динаміку. Опишіть основні стадії перебігу конфлікту від виникнення до завершення або трансформації. Поясніть взаємозв'язок між причинами та формами прояву конфлікту. Наведіть приклади сучасних та історичних конфліктів для ілюстрації. Використовуйте академічні джерела та перевірені факти для обґрунтування викладу. Будуйте текст логічно і послідовно, від загальних положень до конкретних характеристик. Завершіть роботу систематизацією причин конфліктів та основних закономірностей їхньої динаміки.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 9; 12; 13; 15; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які внутрішні чинники найбільше впливають на виникнення політичних конфліктів ?
2. Які зовнішні фактори можуть сприяти або стримувати політичні конфлікти ?
3. У чому полягає взаємозв'язок соціально-економічних і політичних причин конфліктів ?
4. Які основні стадії розвитку політичного конфлікту виділяють сучасні дослідники ?
5. Як динаміка конфлікту впливає на політичну систему та суспільство ?

6. Які закономірності дозволяють передбачати ескалацію або деескалацію конфліктів ?
7. Яким чином аналіз причин і динаміки конфліктів використовується у наукових дослідженнях ?

Тема 12. Етнополітичні та релігійні конфлікти у сучасному світі

Практичне завдання для самостійної роботи:

Проведіть кейс-аналіз конкретного сучасного етнополітичного або релігійного конфлікту у світі. Завдання полягає у систематичному дослідженні його причин, учасників, масштабу, форм прояву та динаміки розвитку. Важливо виділити внутрішні та зовнішні чинники, які вплинули на ескалацію конфлікту, зокрема соціально-економічні, політичні, культурні та релігійні аспекти.

Необхідно описати дії ключових учасників конфлікту, механізми взаємодії між ними та вплив державних і міжнародних інституцій на перебіг подій. Зверніть увагу на стадії розвитку конфлікту, етапи ескалації та спроби врегулювання. Проведіть порівняння із іншими подібними конфліктами, якщо це допомагає прояснити закономірності та особливості досліджуваного кейсу. Аналітичний виклад повинен бути логічним і послідовним, з чітким виділенням причинно-наслідкових зв'язків. Використовуйте академічні джерела та достовірні фактичні дані, уникаючи емоційних оцінок.

Настанови щодо виконання завдання:

Виберіть сучасний конфлікт із етнополітичним або релігійним характером. Опишіть соціальні, економічні та політичні причини його виникнення. Проаналізуйте роль релігійних та етнічних груп у конфлікті. Визначте масштаб протистояння та форми його прояву. Розкрийте динаміку конфлікту, етапи ескалації та спроби врегулювання. Визначте взаємозв'язок між внутрішніми та зовнішніми чинниками. Порівняйте кейс із іншими подібними конфліктами для виділення закономірностей. Використовуйте достовірні джерела та наукову термінологію. Побудуйте текст логічно та структуровано, від причин до наслідків. Завершіть кейс-аналіз висновком щодо факторів ескалації та можливих шляхів врегулювання конфлікту.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 9; 12; 13; 15; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні соціально-політичні фактори зумовили виникнення обраного конфлікту ?
2. Які релігійні та етнічні аспекти вплинули на його перебіг ?
3. Які ключові групи були учасниками конфлікту і як вони взаємодіяли ?
4. Які стадії розвитку конфлікту можна виділити в обраному кейсі ?
5. Як державні та міжнародні інституції впливали на конфлікт ?
6. Які механізми ескалації та деескалації конфлікту спостерігалися ?
7. У чому полягають закономірності етнополітичних та релігійних конфліктів у сучасному світі на основі кейсу ?

Тема 13. Політичні конфлікти в умовах трансформації суспільства

Практичне завдання для самостійної роботи:

Побудуйте концептуальну карту політичних конфліктів у процесі трансформації суспільства. Завдання полягає у систематизації основних причин конфліктів, учасників, форм прояву та наслідків для політичної системи. Необхідно виділити ключові чинники: економічні, соціальні, культурні, інституційні та ідеологічні. Покажіть взаємозв'язок між причинами та різними формами конфліктів, включаючи локальні та глобальні процеси, ескалацію та деескалацію. Включіть приклади сучасних суспільних трансформацій і проаналізуйте, як вони вплинули на характер і динаміку конфліктів. Концептуальна карта повинна демонструвати причинно-наслідкові зв'язки, логіку розвитку конфліктів і ключові наслідки для держави та суспільства. Використовуйте академічні джерела для обґрунтування класифікацій і взаємозв'язків.

Настанови щодо виконання завдання:

Визначте основні соціальні, економічні та політичні чинники трансформацій у суспільстві. Проаналізуйте, як вони провокують політичні конфлікти. Визначте основних учасників конфліктів і їхні ролі. Покажіть зв'язок між причинами та формами прояву конфліктів. Визначте стадії динаміки конфліктів під час трансформацій. Продемонструйте механізми ескалації та деескалації. Використовуйте приклади сучасних трансформацій для ілюстрації. Спирайтеся на академічні джерела та термінологію. Структуруйте карту логічно, від причин до наслідків. Завершіть роботу висновком про закономірності політичних конфліктів у процесі трансформації суспільства.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які економічні чинники впливають на виникнення політичних конфліктів під час трансформації ?
2. Які соціальні процеси сприяють загостренню конфліктів у суспільстві ?
3. Які інституційні та політичні фактори визначають характер конфліктів у період змін ?
4. У чому полягає взаємозв'язок між причинами та формами конфліктів ?
5. Які стадії динаміки конфліктів характерні для трансформаційного періоду ?
6. Як глобальні та локальні процеси впливають на політичні конфлікти ?
7. Які закономірності розвитку конфліктів можна виділити в умовах трансформації суспільства ?

Тема 14. Міжнародні організації у врегулюванні політичних конфліктів

Практичне завдання для самостійної роботи:

Підготуйте експертний висновок щодо ролі міжнародних організацій у врегулюванні політичних конфліктів. Завдання полягає у систематичному аналізі діяльності ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС та інших міжнародних інститутів у сучасних конфліктних ситуаціях. Висновок має містити короткий опис конфліктів, їхні масштаби та специфіку, а також конкретні приклади дій міжнародних організацій щодо запобігання ескалації або мирного врегулювання. Необхідно оцінити ефективність застосованих інструментів, виявити обмеження та потенційні ризики. У тексті слід розкрити взаємозв'язок між політичними, економічними та правовими механізмами міжнародного впливу на конфлікти. Висновок повинен бути логічно структурованим, обґрунтованим на академічних джерелах і прикладних даних, із чітким виділенням рекомендацій для практичної політики.

Настанови щодо виконання завдання:

Визначте міжнародні організації, що беруть участь у врегулюванні політичних конфліктів. Опишіть специфіку обраних конфліктів та їхні масштаби. Проаналізуйте дії організацій і застосовані інструменти впливу. Визначте ефективність цих заходів і можливі обмеження. Розкрийте взаємозв'язок між політичними, економічними та правовими механізмами. Складіть висновок у структурованому вигляді: короткий опис, аналіз і рекомендації. Спирайтеся на достовірні джерела та офіційну статистику. Використовуйте чітку політичну термінологію. Побудуйте аргументацію логічно та послідовно. Завершіть роботу конкретними практичними рекомендаціями щодо покращення врегулювання конфліктів.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які міжнародні організації беруть участь у врегулюванні політичних конфліктів ?
2. Які механізми впливу вони застосовують для запобігання ескалації ?
3. У чому полягає специфіка дій ООН, НАТО та ЄС у сучасних конфліктах ?
4. Які обмеження та ризики існують у діяльності міжнародних організацій ?
5. Як політичні, економічні та правові механізми взаємодіють у врегулюванні конфліктів ?
6. Які критерії ефективності можна застосувати для оцінки діяльності міжнародних організацій ?
7. Які практичні рекомендації щодо покращення врегулювання конфліктів можна сформулювати на основі аналізу кейсів ?

Тема 15. Переговорний процес, медіація і ненасильницькі стратегії вирішення політичних конфліктів

Практичне завдання для самостійної роботи:

Побудуйте структурно-функціональну схему, яка відображає процес вирішення політичних конфліктів через переговори, медіацію та інші ненасильницькі стратегії. Завдання полягає у систематизації ключових етапів переговорного процесу: підготовка, відкриті переговори, досягнення домовленостей та контроль за виконанням. Необхідно показати роль медіатора, механізми комунікації між сторонами та вплив зовнішніх факторів на перебіг процесу. Включіть окремо блоки для різних типів ненасильницьких стратегій: дипломатичні, правові, культурні, економічні. Опишіть взаємозв'язок між цими елементами та логіку переходу від однієї стадії до іншої. Схема повинна бути структурованою, чіткою і супроводжуватися описом функцій кожного елемента. Використовуйте академічні джерела та приклади сучасних переговорних процесів.

Настанови щодо виконання завдання:

Визначте ключові етапи переговорного процесу в політичних конфліктах. Опишіть функції кожного учасника та роль медіатора. Розкрийте взаємозв'язок між етапами та механізмами впливу на сторони конфлікту. Вкажіть основні види ненасильницьких стратегій і їхні цілі. Поясніть логіку переходу від підготовчої стадії до виконання домовленостей. Використовуйте приклади сучасних переговорів для ілюстрації. Складіть схему логічно та структуровано. Спирайтеся на академічні джерела та термінологію. Підкресліть взаємозв'язок між стратегіями та результатами переговорів. Завершіть роботу коротким підсумком ефективності різних підходів у врегулюванні конфліктів.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 5; 7; 9; 12; 13; 16; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які етапи формують переговорний процес у політичних конфліктах ?
2. Яка роль медіатора у забезпеченні ефективності переговорів ?
3. Які механізми комунікації застосовуються під час переговорів ?
4. Які види ненасильницьких стратегій існують і як вони впливають на конфлікт ?
5. Як зовнішні фактори можуть змінювати перебіг переговорного процесу ?
6. Які взаємозв'язки існують між різними етапами та стратегіями врегулювання ?
7. Як оцінити ефективність переговорів та застосованих ненасильницьких стратегій у конкретному кейсі ?

Тема 16. Гібридні війни як феномен сучасної політики і загроза глобальній безпеці

Практичне завдання для самостійної роботи:

Підготуйте аналітичне порівняння кількох сучасних проявів гібридної війни у світі. Завдання полягає у систематизації основних характеристик гібридних конфліктів: військових, інформаційних, економічних, політичних та кібернетичних компонентів. Необхідно виділити приклади реальних конфліктів, показати їхні цілі, методи впливу та ступінь загрози для глобальної безпеки. Проведіть порівняння механізмів ескалації та деескалації, способів залучення державних та недержавних акторів, а також результатів впливу на міжнародну стабільність. Важливо відобразити закономірності та відмінності між окремими випадками, а також потенційні наслідки для світової політики. Аналітичний матеріал має містити чітку таблицю або структурований опис, що демонструє порівняння за ключовими критеріями. Використовуйте академічні джерела, міжнародні звіти та перевірені дані.

Настанови щодо виконання завдання:

Визначте сучасні випадки гібридних конфліктів для аналізу. Опишіть основні компоненти кожного випадку: військові, інформаційні, політичні, економічні та кібернетичні. Порівняйте методи впливу та цілі сторін. Проаналізуйте роль державних та недержавних акторів у кожному випадку. Визначте механізми ескалації та деескалації конфліктів. Покажіть відмінності та схожості між випадками. Висвітліть потенційні наслідки для глобальної безпеки. Структуруйте матеріал у вигляді таблиці або порівняльного опису. Спирайтеся на достовірні джерела та академічну термінологію. Завершіть роботу коротким підсумком щодо уроків та загроз, які гібридні війни несуть для міжнародної стабільності.

Перелік інформаційних джерел: 1; 3; 9; 12; 13; 17.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові компоненти формують сучасні гібридні війни ?
2. Які приклади гібридних конфліктів можна навести у сучасному світі ?
3. Які методи впливу використовуються державними та недержавними акторами ?
4. У чому полягає відмінність між різними випадками гібридних війн ?
5. Які механізми ескалації та деескалації характерні для гібридних конфліктів ?
6. Які загрози для глобальної безпеки породжують гібридні війни ?
7. Як порівняння випадків допомагає виявити закономірності та тренди сучасних конфліктів ?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА, ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Політологія : підручник / за ред. проф. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 460 с.
2. Батрин Н. В. Управління конфліктами : опорний конспект лекцій. Тернопіль: ТНЕУ. 2020.
3. Захарчин Г. М., Винничук Р. О. Управління конфліктами : навч. посіб. 2-ге вид. допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 191 с.
4. Рудич Ф. М. Політологія: підручник. 3-тє вид., перероб., доп. К. : Либідь, 2009. 480 с.
5. Рудакевич О. М. Політологія. Лекції, семінари, самостійна робота: навчальний посібник. Видання друге, перероблене, доповнене. Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. 304 с.
6. Конфліктологія: навчальний посібник / Г. В. Гребеньков [та ін.] ; ред. Г. В. Гребеньков. Львів : Магнолія, 2018. 228 с.
7. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів : Підручник / Є. Б. Тихомирова, С.Р. Постоловський. Рівне : Перспектива, 2017. 240с.
8. Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник / За ред. Ф. М. Кирилюка. Київ: центр навчальної літератури, 2004. 704 с.
9. Політологія: Посібник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. К. : Вид. центр «Академія», 2002. 528 с.
10. Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник: В. П. Горбатенко.- К.: Генеза, 2004. 522 с.
11. Політологія у схемах, таблицях, визначеннях: навч. посібник / І. С. Дзюбко, Д. Т. Дзюбко, І. Г. Оніщенко та ін.; За заг. Ред. І. С. Дзюбка, Д. Т. Дзюбко, К. М. Левківського, І. Г. Оніщенко, З. І. Тимошенко. - 3 -те вид., доопр. і доп. - К.: Вид- во Європ. Ун-ту, 2002. 178 с.
12. Цюрупа М. В. Історія політичних і правових вчень: курс лекцій / М. В. Цюрупа. - К. : Український центр духовної культури, 2007. 264 с.
13. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): підручник. - К.: Либідь, 2002. 576 с.
14. Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua/index.htm>
15. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // <http://www.nbuv.gov.ua>
16. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>
17. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>
18. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>
19. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка // <http://korolenko.kharkov.com/>
20. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

21. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/20>
22. Книжкова палата України імені Івана Федорова // <http://www.ukrbook.net/>
23. Національний інститут стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/>
24. Аналітичний центр Разумкова <https://razumkov.org.ua/>